

UNIVERZITA KARLOVA
3. LÉKAŘSKÁ FAKULTA

Ústav hygieny

Beáta Drabčíková

Kyberšikana

Cyberbullying

Bakalářská práce

Praha, červen 2018

Autor práce: Beáta Drabčíková

Studijní program: Veřejné zdravotnictví

Bakalářský studijní obor: Specializace ve zdravotnictví

Vedoucí práce: **MUDr. Eva Vaničková, CSc.**

Pracoviště vedoucího práce: **Ústav hygieny 3. LF UK**

Předpokládaný termín obhajoby: červen 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Kyberšikana vypracovala samostatně a použila výhradně uvedené citované prameny, literaturu a další odborné zdroje. Současně dávám svolení k tomu, aby má bakalářská práce byla používána ke studijním účelům.

Souhlasím s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi systému meziuniverzitního projektu Theses.cz za účelem soustavné kontroly podobnosti kvalifikačních prací. Potvrzuji, že tištěná i elektronická verze v Studijním informačním systému UK je totožná.

V Praze dne 9. 5. 2018

Beáta Drabčíková

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce MUDr. Evě Vaničkové, CSc., za odborné vedení, cenné rady a připomínky při zpracování bakalářské práce.

Obsah

OBSAH	5
ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ - CHARAKTERISTIKA CÍLOVÉ SKUPINY	8
1.1 VĚKOVÉ ZVLÁŠTNOSTI	8
2 DĚTI, DOSPÍVAJÍCÍ A INTERNET	10
3 KYBERŠIKANÁ	11
3.1 DEFINICE KYBERŠIKANY	11
3.2 SROVNÁNÍ KYBERŠIKANY S TRADIČNÍ ŠKOLNÍ ŠIKANOU.....	12
3.2.1 <i>Epidemiologická data</i>	14
3.3 DRUHY KYBERŠIKANY	14
3.4 ZNAKY KYBERŠIKANY	16
3.5 PŘÍZNAKY KYBERŠIKANOVÉHO DÍTĚTE	17
3.6 PROSTŘEDKY ŠÍŘENÍ KYBERŠIKANY	18
3.7 AKTÉŘI KYBERŠIKANY	20
3.7.1 <i>Oběti</i>	20
3.7.2 <i>Agresori</i>	21
3.7.3 <i>Přihlízející</i>	21
3.8 RIZIKA SOCIÁLNÍCH SÍTÍ	21
3.8.1 <i>Rizika z nadužívání sociálních sítí</i>	22
3.8.2 <i>Rizika spojená s publikováním informací na sítích</i>	23
4 DOPADY KYBERŠIKANY	24
4.1 DOPADY KYBERŠIKANY U OBĚTÍ.....	24
4.2 DOPADY KYBERŠIKANY U AGRESORŮ.....	25
5 ŘEŠENÍ KYBERŠIKANY	25
5.1 CO DĚLAT, KDYŽ DOJDE NA KYBERŠIKANU	25
5.2 TECHNICKÁ ŘEŠENÍ KYBERŠIKANY	26
5.3 KDE ZÍSKAT POTŘEBNÉ INFORMACE A KDE HLEDAT POMOC	26
6 LEGISLATIVA SPOJENÁ S PREVENČÍ KYBERŠIKANY	27
7 KYBERŠIKANÁ A ZÁKONY	29
8 PREVENCE V PRAXI	30
8.1 TECHNICKÉ A DALŠÍ MOŽNOSTI PREVENCE KYBERŠIKANY A KYBERÚTOKŮ	30
8.2 PREVENCE ZÁVISLOSTI NA INTERNETU	31
8.3 PREVENCE KYBERŠIKANY VE ŠKOLE.....	31
8.4 PREVENCE KYBERŠIKANY DOMA	32
PRAKTICKÁ ČÁST	33
9 CÍL PRÁCE	33
10 PRACOVNÍ HYPOTÉZY A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	33

11	METODIKA.....	35
11.1	CHARAKTERISTIKA SOUBORU	36
12	VÝSLEDKY	37
13	DISKUZE	51
	ZÁVĚR.....	54
	SOUHRN.....	57
	SUMMARY	58
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	59
	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	61
	PŘÍLOHY	65

Úvod

Téma bakalářské práce Kyberšikana jsem si vybrala proto, že v poslední době je tato problematika velmi nebezpečným fenoménem nejen u nás, ale také ve světě, zajímalo mě tedy, jak moc je rozšířená, jaké může mít následky a jaký mají názor na tuto problematiku dnešní děti. Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala Základní školu v Oldřišově. Tuto školu jsem si zvolila, protože mě zajímalo, zda i na malé vesnické škole je kyberšikana rozšířená.

Kyberšikana je velmi mladým fenoménem, první zdokumentované případy v ČR pochází z roku 2003-2004, ale hlavně svou povahou je velmi nebezpečná převážně mezi dětmi a dospívajícími, jedná se o tzv. generaci always on - pořád online, stále připojeni. Některé výzkumy uvádějí, že se s kyberšikanou setkala téměř 50 % českých dětí (uvádí výzkum projektu e-bezpečí). Kyberšikana v České republice není trestným činem, ale některé její projevy se dají jako trestné činy či přestupky klasifikovat. (2) Kyberšikana je rozšířená nejen v ČR, ale také po celém světě. Podle studie Pew Internet & American Life zažil každý třetí dospívající v Americe obtěžování za pomoci internetu. (13)

TEORETICKÁ ČÁST

1 OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ - charakteristika cílové skupiny

Dospívání je přechodná fáze života od dětství k dospělosti. Člověk již není dítětem, není však označován ani za dospělého. Toto období je pro jedince náročné a kritické. (1)

Vymezení tohoto období jednotlivými autory v literatuře je rozdílné. Každý autor rozděluje období dospívání na různý počet period.

Podle Langmeiera a Krejčířové (2006) lze celé období dospívání vymezit dolní hranicí 11-13 let a horní hranicí 20-22 let. Celé období bývá dále členěno:

Období pubescence (od 11 do 15 let)

Fáze prepuberity (první pubertální fáze), u dívek tato fáze trvá zhruba od 11 do 13 let, u chlapců zhruba o 1 až 2 roky později.

Fáze vlastní puberty (druhá pubertální fáze), tuto fázi můžeme zhruba vymezit od 13 do 15 let.

Období adolescence (od 15 do 20 let)

1.1 Věkové zvláštnosti

V období pubescence dochází k bouřlivé proměně osobnosti, k tělesným, psychickým a sociálním změnám. V biologickém smyslu lze dospívání vymezit jako životní úsek ohraničený na začátku prvními známkami pohlavního zrání a zrychlením růstu na konci pak dokončením růstu dospívajícího a dovršením plné pohlavní zralosti (plné reprodukční schopnosti). Typická je zhoršená nervosvalová koordinace, narůstá výkon, ale i snadná unavitelnost. Toto období se vyznačuje novými pudovými tendencemi a hledáním způsobu, jak je uspokojit a kontrolovat. Charakteristická je vysoká emoční labilita, nestálost a nepředvídatelnost reakcí, časté a nápadné změny nálad, zejména těch negativních. Dochází k hledání sebe sama a k vytváření a rozvoji vlastní identity, nebezpečím tohoto období může být vysoká vztahovačnost a zranitelnost. Znatelné jsou obtíže při koncentraci pozornosti. Převládá formální

abstraktní myšlení, hypotetické uvažování, logické operace bez pomoci konkrétních představ, chápání abstraktních pojmů a uvažování o nich. Jedinec je mnohem kritičtější v přístupu k okolnímu světu.

Ze sociálního hlediska dochází k novému sociálnímu zařazení jedince. Narůstá význam vrstevnické skupiny, jednopohlavní skupiny se postupně rozpadají a vznikají skupiny nové, dochází k navazování vztahů mezi dívkami a chlapci. Proměňuje se citová vazba k rodině, narůstá potřeba lišit se, potřeba vzdoru, autorita je přijímána jen pokud danému jedinci imponuje. (12)

Ve vztahu k užívání sociálních sítí jedinec často skrývá vlastní identitu a vydává se za někoho jiného, vysněného, imaginárního. Může být následně více ohrožen možným zneužitím, ať už prostřednictvím kyberšikany či jiných forem kyberútoků. Mnoho těchto projevů je považováno za kriminální činy a děje se tak bez uvědomění si tohoto faktu a možných následků.

2 DĚTI, DOSPÍVAJÍCÍ A INTERNET

Informační a komunikační technologie jsou součástí každodenního života dětí a mladistvých, mnozí z nich si bez těchto zařízení už ani nedovedou představit život. (2)

Pro děti je tedy velmi těžké přestat používat internet, neboť nepoužívání některých stránek a aplikací by vedlo k tzv. sociálnímu vyloučení. Děti a dospívající touží po komunikaci skrze sociální sítě a hlavně chtějí být v kontaktu se svými vrstevníky. Vztahy s vrstevníky jsou pro dospívající velmi důležité, neboť slouží k vzájemnému sdílení názorů, pocitů a zkušeností. (2)

„Podle výsledků projektu EU Kids online II (z roku 2010) tráví 80 % českých dětí ve věku 9-16 let u internetu minimálně hodinu denně ve všední den i o víkendu. Asi pětina dětí pak tráví u internetu ve všední dny tři hodiny a více a o víkendu je online tři hodiny a více téměř třetina dětí. Starší děti tráví u internetu celkově více času, zatímco u dětí ve věku 10-11 let je přes 2 hodiny denně online okolo 27 % dětí, u dětí ve věku 14-15 let je to už asi 41 % dětí. (viz Livingstone, Haddon, Görzig, Ólafsson, 2011). Přes 4 hodiny denně je online ve všední dny asi 5 % dětí a o víkendu asi 17 % dětí.“ (19)

3 KYBERŠIKANA

Dnešní mládež vyrůstá obklopena různými informačními a komunikačními zařízeními jako jsou notebooky, počítače, mobilní telefony, tablety a mnoho dalších. Dá se tedy říci, že dnešní mládež se narodila přímo do světa digitálních technologií a pravděpodobně by nebyla schopna se v tomto světě obejít bez mobilních telefonů, internetu a elektronických zařízení. Informační a komunikační technologie člověku umožňuje komunikovat s lidmi z celého světa, pravidelný kontakt se svojí rodinou a vrstevníky, přes internet mohou sdílet své fotografie, videa, zážitky apod. Ale také zde může docházet k nebezpečnému chování, jedním z nich je právě kyberšikana. (2, 19)

3.1 Definice kyberšikany

„Kyberšikana je kolektivní označení forem šikany prostřednictvím elektronických médií jako je internet a mobilní telefony, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatele těchto médií. Stejně jako tradiční šikana zahrnuje i kyberšikana opakované chování a nepoměr sil mezi agresorem a obětí.“ (2)

I když je kyberšikana definována jako činnost záměrná, může k ní dojít i nezáměrně, zpočátku se může jednat o nevhodný vtip, který se poté v digitálním světě vymkne kontrole. Kyberšikana může být zaměňována s online obtěžováním. Online obtěžování znamená jednorázový útok, jehož dopad je pouze dočasný. (1)

Opravdová kyberšikana musí splňovat tyto základní prvky:

Děje se prostřednictvím elektronických zařízení jako jsou mobilní telefony, počítače, tablety atd.

Opakovanost znamená, že oběť je poškozena vícekrát.

Mocenská nerovnováha znamená, že agresorovi nelze nijak zabránit v neustálém přístupu k oběti, jelikož dnešní mládež je téměř stále online, a nepoužívat mobilní telefon nebo internet je pro dospívajícího nepředstavitelné.

Záměrnost znamená, že chování je úmyslné.

Vnímána jako ubližující znamená, že pro oběť je toto jednání nepříjemné a ubližující ze strany agresora. (2)

3.2 Srovnání kyberšikany s tradiční školní šikanou

„Nejčastější uváděná specifika šikany pochází od předního odborníka na tento jev Dana Olweuse (1994) a sestává ze tří hlavních kritérií:

- *Jde o úmyslné agresivní jednání.*
- *Toto jednání je opakované.*
- *Mezi obětí a agresorem existuje mocenská nerovnováha - oběť se nemůže snadno bránit. V případě tradiční (školní) šikany je agresor obvykle fyzicky zdatnější nebo starší či má jinou výhodu v podobě pozice ve skupině apod.*

Toto je ovšem definice základní, do úvahy je třeba přidat i další důležité atributy - například fakt, že oběť agresorovo chování nijak neprovokuje a k útokům dochází v prostředí, které není snadné opustit (škola, třída apod.).“ (2)

Šikana se obecně dělí na **přímou a nepřímou**.

Nepřímá šikana: za znak nepřímé šikany může být považována sociální izolace žáka. Žák je uzavřený, nešťastný, smutný, osamocený, nemá kamarády. Dochází k vyčleňování žáka ze skupiny. Šikanovaný žák vyhledává přítomnost učitelů. Dochází k poškozování nebo odcizování jeho věcí. Později si žák začíná vyhledávat důvody k absenci.

Přímá šikana: za znaky přímé šikany lze považovat např. fyzické násilí (bití, kopání, rány, šťouchání) nebo psychické násilí (nadávání, ponižování, urážení žáka, vymyšlení přezdívky). Agresor chce po své oběti, aby mu dávala věcné či peněžní dary. (16)

Kyberšikana s tradiční (školní) šikanou velmi často souvisí, jedna může přerůstat v druhou. Lze říci, že kyberšikana je stejně jako tradiční (školní) šikana odrazem narušení sociálních vztahů.

V několika případech se jedná o rozšíření agresivního chování, které probíhá v reálném (offline) světě, do online světa. Kyberšikana se projevuje zastrašováním, vyhrožováním, obtěžováním, ponižováním, vydíráním či nadáváním ve virtuálním prostředí. Šikana má stejné projevy, ale odehrává se pouze v prostředí reálném.

U tradiční (školní) šikany se oběť silnějším agresorovi nedokáže bránit, rozhoduje často fyzická síla či počet agresorů. U kyberšikany oběť nedokáže obtěžování zabránit technologicky, jelikož agresor se může schovat za anonymitu internetu. Klasická šikana se může projevovat fyzickými i psychickými útoky, zatímco kyberšikana se projevuje pouze útoky psychickými.

Na rozdíl od tradiční (školní) šikany, kdy je agresor se svou obětí v přímém kontaktu, často doslova „tváří v tvář“, u kyberšikany může být agresor skrytý za falešnou přezdívku tzv. „nickem“.

Dalším rozdílem mezi kyberšikanou a tradiční šikanou je, že kyberšikanu nelze dopředu očekávat, obětí kyberšikany se tedy může stát kdokoli kdykoli a kdekoli, stačí, když bude připojen k internetu přes jakékoli technické či komunikační zařízení nebo bude vlastnit mobilní telefon. U oběti či agresora kyberšikany nezáleží na věku, fyzické síle, pohlaví, či na postavení a úspěšnosti ve společnosti. (3)

3.2.1 Epidemiologická data

Podle autorek Juvonen a Gross nějakou formu kyberšikany zažilo 72 % dětí. Celoevropský výzkum EU Kids Online II uvádí, že kyberšikanu zažilo 6 % dětí. V ČR podle autorů Krejčí a Kopeckého (2010-2011) zažilo alespoň jednu formu kyberšikany v roli oběti 59 % dospívajících ve věku mezi 11 až 17 lety. Podle české části projektu EU Kids Online II bylo kyberšikanováno 8 % dětí ve věku 9-16 let. V projektu minimalizace šikany, který byl proveden v roce 2009 společností MediaResearch, výsledky ukazují, že 10 % českých dětí bylo v posledním půlroce obětí kyberšikany. V žádném tomto výzkumu ale nebyla zohledněna míra ublížení.

V dalším českém výzkumu COST reprezentativním pro žáky a studenty Jihomoravského kraje (věk 12-18 let) již byla zohledněna míra ublížení. Pokud se oběti kyberšikany trápily „dost“ až „opravdu hodně“ po dobu minimálně několika týdnů, tak lze z celého vzorku kyberšikany označit za oběti 6 % z celkového počtu dětí ve výzkumu (2 092 dotazovaných). (19)

Společnost Seznam.cz a Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci (2013) společně zrealizovali průzkum mezi více než 21 000 dětmi ve věku 11-17 let. Výsledky tohoto průzkumu ukazují, že téměř 51 % dětí má zkušenost s nějakou formou kyberšikany. (5)

Co se týká prevalence tradiční (školní) šikany, tak podle EU Kids Online II se u nás pohybuje kolem 26 % šikanovaných dětí ve věku 9-16 let, které mají přístup na internet. Celková míra tradiční šikany se uvádí v rozmezí 9- 30%. (19)

3.3 Druhy kyberšikany

Krádež identity, zneužití identity ke kyberšikaně a krádež hesla

Agresor se vydává za oběť, vytvoří si falešný účet, kde vystupuje pod jeho identitou. Pod identitou oběti může agresor komunikovat s jejími přáteli a poškodit tím pověst a vztahy mezi nimi. V některých případech agresor může zajít

ještě dál a zcizit oběti heslo k nějakému účtu (např. Facebook) a vystupovat tak přímo za něj.

Flaming a Trolling

Jedná se o online útoky pomocí elektronických zpráv mezi dvěma nebo více uživateli s urážlivým a vulgárním obsahem, tyto útoky mají za úkol oběť provokovat a vtáhnout ji do podobné formy komunikace.

Odhalení cizích tajemství

Útočník má intimní či ztrapňující informace o oběti (např. jeho intimní fotografie, videa, odhalení homosexuality), které může sdílet pomocí internetu nebo mobilního telefonu s ostatními lidmi.

Pomlouvání

Jedná se o šíření nepravdivých informací, které mají za úkol poškodit pověst oběti, má za úkol narušit vztahy s rodinou, přáteli. Oběť se může pomlouvám těžko bránit, jelikož se nepravdivé informace po internetu šíří rychleji než v reálném světě.

Kyberharašení a kyberstalking

O **kyberharašení** se jedná v případě, kdy agresor opakovaně posílá oběti pomocí internetu nebo mobilního telefonu zprávy, které jsou mu nepříjemné. Vždy, když je oběť online, pošle jí agresor značné množství takovýchto zpráv.

Kyberstalking znamená, že útočník oběti opakovaně zasílá výhružné, ponižující a zstrašující zprávy, popřípadě oběti stále volá a prozvání ji. V určitých případech dochází ze strany agresora také k vydírání. Toto jednání může vést až k fyzickému ohrožení oběti, což v konečném důsledku může oběť dohnat až k sebevraždě.

Happy slapping

Jedná se o nečekané fyzické násilí na oběti, které si útočník nahraje na video a poté ho šíří dále na internetu (např. pomocí YouTube). Happy slapping může vést až k smrti oběti.

Vyloučení a ostrakizace

Jedná se o vyloučení oběti z nějaké skupiny (např. z Facebooku) nebo z nějaké online hry. To je pro oběť frustrující, jelikož se jedná o nenaplnění potřeby člověka někam patřit. (2, 6)

Sexting

Slovo sexting je spojení slov sex a textování. Jedná se o posílání textových zpráv, fotografií nebo videí se sexuálním obsahem prostřednictvím informačních a komunikačních technologií. Tyto záznamy mohou být poté zveřejněny na internetu, převážně dojde-li k ukončení milostného vztahu. Tento sexuální obsah může být poté zneužit k poškození a vydírání druhé strany. (11)

Kybergrooming

Jedná se o psychickou manipulaci dítěte dospělým prostřednictvím komunikačních technologií, cílem agresora je získat důvěru oběti, poté ji přinutit k osobní schůzce, kde ji zpravidla fyzicky napadne nebo pohlavně zneužije. Útočník často trpí určitou formou sexuální deviace. S obětí komunikuje nejčastěji pomocí instant messengerů (Facebook, Messenger), sociálních sítí, seznamky, ICQ, e-mailů nebo SMS zpráv. (8)

Phishing

Jedná se o podvodnou techniku, která využívá informačních a komunikačních technologií k získání citlivých údajů (hesla, čísla kreditních karet, přihlašovací údaje k různým webovým stránkám). (10)

3.4 Znaky kyberšikany

Na rozdíl od šikany je možné se s kyberšikanou setkat **kdykoliv a kdekoliv**, stačí připojení k internetu nebo vlastnictví mobilního telefonu. Agresor si oběť může najít i v „bezpečí“ domova, a to v kteroukoliv hodinu.

Anonymita agresora - agresor většinou ve virtuálním prostředí vystupuje pod falešnou identitou (má falešný email, telefonní číslo, profil), málokdy oběť přijde na skutečnou identitu útočníka.

Kdo jsou útočníci a oběti - ve virtuálním světě nezáleží na věku, původu, sociální skupině, z níž jedinec pochází, nezáleží na pohlaví, barvě pleti ani úspěšnosti útočníka či oběti ve společnosti. Původcem kyberšikany může být kdokoliv, kdo má potřebné znalosti k využívání informačních technologií. Oběti kyberšikany se často stávají děti, které svůj čas tráví více ve virtuálním světě než ve světě reálném.

Chování lidí ve virtuálním prostředí - ve virtuálním světě se lidé chovají odlišně než ve světě reálném. Vymýšlejí si svoji identitu, svůj věk, pohlaví. Lidé ve virtuálním světě často komunikují bez zábran, jsou odvážnější během konverzací, dokáží se bavit o citlivých tématech, zkoušejí věci, které by se ve světě reálném báli udělat, např. vyhrožovat nebo vydírat člověka.

Při kyberšikaně pomáhá útočníkovi publikum - publikem se může stát kdokoliv, kdo má přístup k internetovému zařízení. Stačí, když útočník dá na internet nepravdivé informace o oběti nebo ponižující videa a o jeho šíření se už postarají ostatní.

Oběti kyberšikany je těžké poznat - kyberšikana je nejčastěji spojena s psychickým týráním člověka (na rozdíl od fyzické šikany, kterou mohou doprovázet fyzické útoky). Oběti kyberšikany jsou často uzavřené do sebe, o svém problému nerady mluví se svým okolím, rodinou, přáteli. Může to být projev jakéhosi studu, strachu.

Kyberšikana může být jak úmyslná, tak neúmyslná - neúmyslně může být způsobena tím, že člověk neodhadne situaci, může se jednat o žert, který se později zvrtné a dojde do fáze kyberšikany. (2, 6)

3.5 Příznaky kyberšikanového dítěte

- Dítě najednou omezí čas trávený na internetu, mobilním telefonu, počítači.
- Během a po používání internetu je dítě smutné, zoufalé.
- Brání se mluvit o tom, s kým si na internetu píše, co tam dělá, kdo mu poslal SMS atd.
- Je uzavřené do sebe, omezuje vztahy s rodinou, přáteli.
- Ve škole se dítěti zhoršuje prospěch, má problémy s chováním, potyčky se svými spolužáky.
- Vyhýbá se skupinovým aktivitám ve třídě, aby nemuselo komunikovat se svými spolužáky.
- Vykazuje změny chování, nálad, může trpět úzkostí nebo mít deprese.

- Vymlouvá se na cokoli, aby nemuselo do školy (nejčastěji na nevolnost, bolesti břicha a hlavy).
- Dítě může mít nechut' k jídlu.
- Vyhledává přítomnost učitelů.
- Má sklony k nespavosti, poruchy spánku.
- Dítě je nesoustředěné.
- U dítěte se mohou střídát chvíle apatie a agresivity. (9)

3.6 Prostředky šíření kyberšikany

Textové zprávy

Agresor obvykle oběti posílá výhružné či ponižující SMS, může docházet k zahlcování oběti velkým množstvím textových zpráv. Agresor také může oběti zasílat nevhodné a ponižující videa či obrázky formou MMS. Existují také SIM karty na jedno použití, proto oběť nemůže zjistit, kdo ji obtěžuje.

Instant messaging

Pro tuto formu komunikace se u nás nejčastěji využívá ICQ či Skype, tyto aplikace poskytují komunikaci pomocí zpráv či hovorů. Kyberšikana může probíhat několika způsoby - např. zasíláním urážejících a ponižujících zpráv, ukradením identity oběti a vydáváním se za ni.

Sociální sítě

V dnešní době je mezi mladými lidmi nejrozšířenější komunikace na sociálních sítích. Jsou to webové stránky, které umožňují člověku si vytvořit svůj profil, kde sdílí fotografie, obrázky, videa, soukromé informace, přidávají si přátele, které znají z reálného světa, ale také přátele, které neznají. Nejznámějšími sociální sítěmi jsou např. Facebook nebo MySpace.

Webové stránky

I ty mohou být prostředkem kyberšikany. Může se jednat o webovou stránku, která je vytvořena útočníkem přímo za účelem poškození oběti. Agresor zde sdílí informace, fotky, videa, které mohou danou osobu poškodit. Nebo použije již vytvořené stránky, které za tímto účelem útočník využije.

Blogy

Založit si blog je snad ještě jednodušší než založit si webovou stránku. Blog je vlastně takový deník, kde si majitel může vkládat jakýkoliv obsah - text, obrázky, videa. V dnešní době v ČR jsou mezi mladými lidmi blogy velmi populární, téměř třetina mladistvých blogy využívá.

E-maily

Jedná se o elektronickou poštu, kterou agresor může využít pro šíření kyberšikany. E-maily umožňují rychle zasílat elektronické dopisy, obrázky, fotografie či videa. Pro agresora jsou výhodné tím, že zde mohou být anonymní. Mohou posílat urážející e-maily pod cizí identitou, v takovém případě většinou není způsob, jak agresora odhalit.

Chatovací místnosti

Diskuzní fóra jsou výborným způsobem, jak mohou mezi sebou lidé komunikovat. Setkávají se zde lidé, kteří mají společné téma k diskuzi, společné zájmy, problémy. Tímto způsobem si může agresor vytvořit falešný profil a komunikovat tak se svou obětí, aniž by věděla, kdo je na druhé straně. Agresor se může vydávat za někoho jiného, vytvořit tak s obětí falešné přátelství a snažit se z ní dostat intimní informace, které by poté bylo možné použít proti ní a poškodit ji tak.

Internetové ankety, dotazníky

Jedná se o online dotazníky, které děti a mladiství vytvářejí, ne vždy za účelem někoho poškodit, ale může zde být potenciál někomu ublížit. Nejčastěji to jsou otázky tykající se fyzického vzhledu (např. kdo je nejtlustší z naší třídy, která holka je nejošklivější). (2)

3.7 Aktéři kyberšikany

Mezi aktéry kyberšikany patří děti a dospívající, kteří mají s kyberšikanou nějakou zkušenost. Může se jednat o zkušenost vlastní (u obětí a agresorů) nebo nepřímou, kdy se ocitají v roli přihlížejících tedy svědků kyberšikany.

Jak už bylo v kapitole výše zmíněno, tak kyberšikana je často propojena s tradiční školní šikanou, proto v mnoha případech mohou být rysy aktérů podobné. (2)

3.7.1 Oběti

Výzkumy bylo zjištěno, že častějšími oběťmi se stávají ty děti a mladiství, kteří tráví hodně času na internetových zařízeních.

V tradiční školní šikaně jsou rozlišovány dva typy obětí. Prvním typem je tzv. **pasivní oběť** - jsou to děti a mladiství, kteří jsou zranitelní a slabí, a agresori si je pro šikanu vybírají, protože pro ně představují snadný cíl. Druhým typem jsou děti, které svým chováním agresi v ostatních lidech mohou vyvolat, jsou to tzv. **oběti - provokatéři**. *„Tyto oběti mohou například trpět hyperaktivitou, být impulzivní nebo nepřátelské a agresivní. Bývají odmítány většinou vrstevníků a nemají téměř žádné přátele.“* (2)

Oba tyto typy obětí mají společné, že ve společnosti bývají málo populární, jsou slabí, mají málo přátel a nemají nikoho, kdo by se jich zastal, a proto jsou agresory vnímáni jako snadná „kořist.“ (2)

Jak už bylo řečeno, tak charakteristika oběti kyberšikany se zas až tak neliší od charakteristiky oběti šikany, zvláště v případech, kdy se oběť a agresor znají z „reálného světa“. K uvedeným dvěma typům obětí šikany můžeme u kyberšikany přidat další dva druhy. Prvním typem je **agresor, který se sám stává obětí**. Může to být v případě, kdy se oběť šikany agresorovi tímto způsobem mstí přes internetové zařízení, a proto se agresor stává sám obětí. Anebo se může jednat o vzbouření ostatních lidí, kterým se nelíbí agresorovo

chování. Dalším typem oběti je **dítě, které v kolektivu nijak nevybočuje, je dokonce populární**. Na internetu se ale stává zranitelným. (2)

3.7.2 Agresori

Mezi agresory mohou patřit děti a mladiství, kteří mají nízké sebevědomí, nezapadají do společnosti, cítí se osamělé. Ostatní děti je nepřijímají, nejsou mezi nimi oblíbené, proto šikana u nich bývá reakcí na vlastní pocit nedostatečnosti. Na rozdíl od šikany, kde agresori bývají většinou fyzicky zdatnější než jejich oběti, u kyberšikany na fyzické zdatnosti nezáleží. Agresorem kyberšikany může být i jedinec fyzicky málo zdatný. Agresory se většinou stávají děti, které v tradiční školní šikaně byly oběťmi. Po emoční stránce útočníci nebývají empatictí. Může to být jeden z důvodů, proč s agresivním chováním nepřestávají, jelikož se neumí vcítit do pocitů oběti.

U kyberšikany je to ještě o to horší, jelikož agresor sedící za obrazovkou nevidí, jak se oběť chová a jak celou situaci prožívá. Agresori mívají emočně chudší vztahy v rodině, což znamená, že se rodiče o děti příliš nezajímají a je jim jedno, jak se na internetu chovají. (2)

3.7.3 Přihlízející

Další významnou kategorií aktérů kyberšikany jsou přihlízející. Přihlízející hrají velkou roli v tom, jak se bude kyberšikana dále vyvíjet. Na rozdíl od přihlízejících u šikany, kdy jsou přímými svědky toho, jak agresor napadá oběť, u kyberšikany přihlízející nejsou ve fyzickém kontaktu s obětí či agresorem. Přihlízející jsou velmi důležití, jelikož mohou proti kyberšikaně vystoupit a zastavit tak její další šíření. (2)

3.8 Rizika sociálních sítí

Sociální sítě jsou webové služby umožňující lidem založit si profil v rámci daného systému, kde si mohou přidávat přátele, s nimiž chtějí být v online

kontaktu. Jednou z nejrozšířenějších sociálních sítí je Facebook. Facebook je sociální síť, jejíž množství uživatelů stále roste. (19) K prosinci 2017 má Facebook 2,13 miliard aktivních uživatelů. (7) I když je Facebook přístupný dětem až od 13 let, velké množství dětí si ho zakládá už ve dřívějším věku.

Dalšími rozšířenými sociálními sítěmi jsou např. Google+, Instagram, Twitter, Spolužáci.cz nebo Lide.cz. (19)

Sociální sítě v dnešní době používá zhruba 72 % českých dětí a jedná se tak o 6. příčku v Evropě (z 25 zemí EU Kids Online II). (19)

Jednou z nejčastějších závislostí u dětí a mladistvých je právě netolismus, což je závislost na sociálních sítích. „*U závislých lze pozorovat tzv. syndrom FOMO (Fear of missing out - strach z toho, že něco zmeškáme).*“ (20)

FOMO se projevuje neustálým kontrolováním profilu svého i svých přátel, přidáváním statusů, komentováním příspěvků ostatních. Tito závislí uživatelé jsou vlastně pořád online. Právě nadužívání sociálních sítí může vést ke kyberšikaně, ale také k sextingu nebo kyberstalkingu. (20)

3.8.1 Rizika z nadužívání sociálních sítí

Je možné rozeznat tři hlavní rizika:

Tělesná rizika - problém pohybového aparátu, celkového zhoršení mobility jedince, bolesti hlavy, šíje, ramen, kloubů zápěstí, syndrom karpálního tunelu, obezita nebo naopak podvýživa, epilepsie, bolesti, zarudnutí a pálení očí, problémy se zrakem.

Psychická (psychologická) rizika - poruchy paměti a komunikačních schopností, introverze, depresivní stavy, větší sklony k agresivitě, násilí, hostilitě, odpoutávání se od reálného světa.

Sociální rizika - zhoršování a ztráta mezilidských vztahů v rodině, ve škole, mezi vrstevníky, zhoršování školního prospěchu, nezáměr o jakékoli dění mimo to virtuální, záškoláctví. (20)

3.8.2 Rizika spojená s publikováním informací na sítích

Mezi nejčastější případy zneužití informací sdílených na sociálních sítích patří např. kyberšikana, setkávání se s neznámými lidmi, zneužití bankovního účtu nebo krádež identity.

Osobní údaje lze snadno od uživatelů získat a poté je zneužít např. v rámci nebezpečných komunikačních technik. Velké množství uživatelů sdílí fotografie, které zachycují jejich obličej. Na sociálních sítích se také vyskytují fotografie mladistvých, kterými lze právě z těchto důvodů dobře manipulovat. Jedním z nejsnadněji zneužitelných osobních údajů jsou fotografie zachycující obličej, jelikož umožňují jednoznačnou identifikaci osoby. Poměrně častým příkladem je, že kyberútočník odcizí nezletilé osobě fotografii a poté ji vydírá tím, že fotografii sdílí s vulgárním obsahem např. „to je gay, to je děvka“.

Chování uživatelů sociálních sítí v kyberprostoru se odlišuje od jejich chování v reálném světě.

Ve virtuálním světě lidé mohou komunikovat bez rozdílu věku či pohlaví, takže snadno může docházet ke komunikaci dětí s dospělými. Nejsou zde vymezeny společenské role. Přes internet se může lidem, kteří mají problém s komunikací ve společnosti, lépe komunikovat.

Na sociálních sítích může docházet k sociálně patologickým jevům, jako jsou například kyberšikana, kybergrooming, sexting, kyberstalking apod. Na internetu není žádný systém, jenž by ověřoval pravdivost údajů. Může tedy docházet k situacím, kdy si útočník vymyslí falešný věk a vzhled, oběť tak důvěřuje útočníkovi a ten ji dříve či později vyláká na osobní schůzku, která však může být krajně nebezpečná. (6)

4 DOPADY KYBERŠIKANY

Nabízí se myšlenka, že dopady kyberšikany se mohou týkat jen obětí, není tomu tak, dopady se týkají také ostatních typů aktérů, jako jsou agresori a přihlížející. Kyberšikana má také vliv na širší sociální okolí (škola, rodina). Níže je uvedeno, jaké dopady může mít kyberšikana na oběti a agresory. (2)

4.1 Dopady kyberšikany u obětí

Online výzkumy ukazují, že jsou rozlišovány dvě skupiny typů obětí, u kterých se tedy liší i dopady. První skupinou obětí jsou ti, kteří sice zažili nějakou formu online obtěžování, ale nijak je to netrápí. Proto se u této skupiny neprojevují výrazné negativní emoce ani dlouhodobější dopady.

Druhou skupinou jsou skutečné oběti kyberšikany, které na rozdíl od první skupiny online obtěžování velmi trápí. U této skupiny se projevují jak psychické, tak fyzické negativní dopady, ale také se u nich mohou projevovat méně výrazné poruchy chování způsobené kyberšikanou.

Na obětech kyberšikany se projevuje celá škála negativních důsledků např. bezmoc, pláč, sebeobviňování, vztek, strach. Podle toho jak dlouho je oběť vystavena kyberšikaně, může být narušeno sebehodnocení oběti. Kyberšikana mívá také fyzické dopady - oběť má psychosomatické potíže (např. problémy se spánkem, bolesti břicha, nevolnost, nechutenství), ale také dopady emoční (úzkost, deprese, osamělost). Narušené jsou také vztahy s vrstevníky. (2)

U jedince, který je poškozený kyberšikanou může docházet k sebepoškození nebo také k pokusu o sebevraždu, důsledkem frustrace z nemožnosti řešení vzniklé situace. (7)

„Podle studie Pricerové a Dalgleishe (2010) měla 3 % obětí sebevražedné myšlenky a 2 % se v důsledku kyberšikany začala sebepoškozovat“. (2)

4.2 Dopady kyberšikany u agresorů

Dopady na agresory mohou být emoční nebo fyzické, jelikož mnozí agresori jsou zároveň oběťmi v rámci jiných situací. Agresori mohou mít totiž ne zrovna dobré vztahy v rodině a mezi vrstevníky. U agresorů se také projevují psychosomatické problémy, absence ve škole a zhoršený prospěch. (2)

5 ŘEŠENÍ KYBERŠIKANY

5.1 Co dělat, když dojde na kyberšikanu

Pokud již dojde na kyberšikanu, je potřebné znát možnosti, co v takovém případě dělat, jak se zachovat. Oběti nemohou zůstat na kyberšikanu samy, měly by vědět, že se mohou svěřit dospělé osobě, které věří. Nemusí to být nutně rodič, může to být i učitel či jiná dospělá osoba, ke které má dítě důvěru. Pokud rodiče zjistí, že se jejich dítě stalo obětí, měli by dítěti porozumět a pomoci mu. Neměli by to brát na lehkou váhu, dítě by mělo vědět, že není na kyberšikanu samo. Rodiče by si měli se svým dítětem promluvit o tom, co zrovna prožívá, jaké má pocity. Měli by se zeptat, jak dítě na kyberšikanu zareagovalo.

Je důležité uchovat důkazy, které by mohly pomoci při případném řešení kyberšikany (např. uložení e-mailu, kterým agresor útočil), a ignorovat agresora. Oběti by neměly oplácet útok, je to neúčinné a většinou dojde k dalším útokům ze strany agresora.

Rodiče by měli citlivě zjistit, zda dítě agresora zná, jak dlouho obtěžování trvá a prostřednictvím čeho se tak stalo. Pokud se jedná o neznámého útočníka, zjistit, s kým neznámým se dítě seznámilo a uskutečnit technické řešení kyberšikany. Pokud se jedná o agresora, kterého dítě zná (např. vrstevník ze školy), zeptat se dítěte na celkovou situaci ve škole, jaký má vztah se svými spolužáky, v tomto případě je totiž velmi pravděpodobné, že dochází také k tradiční školní šikaně. Proto by rodič měl zajít do školy a promluvit si s třídní učitelkou nebo výchovným poradcem.

Pokud pedagogové zjistí, že se žák stal obětí kyberšikany, neměli by rovněž tento problém podceňovat, měli by si u oběti získat důvěru a požádat ji, aby jim řekla, co se stalo a jak celý útok proběhl. Zjistit, kdo je agresorem, kdy se to stalo a prostřednictvím čeho ke kyberšikaně došlo. (2, 19)

5.2 Technická řešení kyberšikany

Je nutné vědět, co je možné udělat v případě kyberútoků:

- Zablokovat e-mailovou adresu.
- Zablokovat uživatele na jednotlivých sociálních sítích.
- Nahlásit ubližující obsah administrátorovi stránky. Např. na Facebooku je přímo tlačítko „nahlásit“, kterým se na ubližující obsah upozorní.
- Pokud k obtěžováním dochází v nějakém konkrétním prostředí, je potřeba prostředí (sociální sítě) opustit.
- Zablokovat telefonní číslo agresora.
- Změnit profil na sociálních sítích, emailovou adresu, údaje potom sdělovat pouze přátelům, nikomu cizímu.
- Pokud agresor zjistí přihlašovací údaje, lze to nahlásit administrátorovi stránky, který poté ukradený účet zablokuje.
- Je možné kontaktovat Policii ČR, pokud administrátor nereaguje na upozornění. (2)

5.3 Kde získat potřebné informace a kde hledat pomoc

Existuje několik programů či projektů, které se přímo zabývají problematikou bezpečného užívání internetu.

Projekt Minimalizace šikany je komplexní program, který řeší problematiku šikany a kyberšikany, jeho cílem je snížit výskyt a závažnost projevů šikany a kyberšikany na školách. (<http://www.minimalizacesikany.cz/>)

Projekt e-bezpečí je celorepublikový projekt, který se zaměřuje na prevenci, vzdělávání, předcházení a řešení kyberšikany a také se zaměřuje na nebezpečné internetové fenomény. (<https://www.e-bezpeci.cz/>)

Národní centrum bezpečnějšího internetu je nevládní a neziskové sdružení, snaží se o zvyšování bezpečnosti užívání internetu a možnými hrozbami komunikace přes internet. Toto sdružení uskutečňuje tyto formy aktivit: Saferinternet.cz, Bezpečně online, Horká linka, Linka pomoci, Červené tlačítko. (<http://www.ncbi.cz/>)

Kyberšikana.eu se věnuje prevenci problematického chování na internetu. (<http://www.kybersikana.eu/>) (18)

6 LEGISLATIVA SPOJENÁ S PREVENČÍ KYBERŠIKANY

Prevence kyberšikany je legislativně zakotvena v následujících zákonech či nařízeních a všechny školy musí zajistit bezpečnost a ochranu zdraví každého žáka a také vytvářet podmínky pro předcházení sociálně patologickým jevům.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovních a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže č. j.: 21291/2010-28,

Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních čj. MSMT-21149/2016,

Strategie prevence kriminality 2016-2020 (definována ve víceletých cyklech Usnesením vlády ČR),

Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013-2018 (Ministerstvo školství ČR, 2013)

Každá škola musí mít vypracované tyto dokumenty, které se vztahují k prevenci rizikových forem chování:

- Vnitřní řád školského zařízení, školní řád
- Školní preventivní strategie

- Preventivní program školy
- Krizové plány (1)

7 KYBERŠIKANA A ZÁKONY

Kyberšikana v České republice není trestným činem, ale některé její projevy se dají jako trestné činy či přestupky klasifikovat. Dále je uveden přehled paragrafů, podle kterých by se dala kyberšikana klasifikovat dle Trestního zákoníku (Zákon 40/2009 Sb.):

§ 144 Účast na sebevraždě až 12 let

§ 175 Vydírání až 16 let

§ 180 Neoprávněné nakládání s osobními údaji až 8 let

§ 181 Poškození cizích práv až 5 let

§ 182 Porušení tajemství dopravovaných zpráv až 10 let

§ 183 Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí až 8 let

§ 184 Pomluva až 2 roky

§ 191 Šíření pornografie až 5 let

§ 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií až 8 let

§ 209 Podvod až 10 let

§ 230 Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací až 8 let

§ 231 Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat až 5 let

§ 232 Poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti až 2 roky

§ 352 Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci až 3 roky

§ 353 Nebezpečné vyhrožování až 3 roky

§ 354 Nebezpečné pronásledování až 3 roky

§ 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod až 3 roky

§ 357 Šíření poplašné zprávy až 8 let (3)

8 PREVENCE V PRAXI

„Kyberšikana je komplexním fenoménem, který je potřeba řešit na více úrovních - rodičovské, vyučujících a zaměstnanců školy, aktérů samotných a v závažných případech i na úrovni dalších institucí (Policie ČR).“ (19)

Primární prevence je základním způsobem, jak předejít kyberšikaně nebo minimalizovat její dopad. Cílem primární prevence je předcházet rizikovému chování. Prevenci kyberšikany lze rozdělit na specifickou a nespecifickou. Primární prevence specifická je rozdělena do 3 úrovní.

- 1) Všeobecná prevence (zasahuje celou třídu, školu). Zde mohou patřit dlouhodobé preventivní programy, interaktivní besedy, projektové dny. Témata primární prevence mohou být zahrnuta žákům do jejich výuky.
- 2) Selektivní prevence (zaměřuje se na osoby, u kterých lze předpokládat zvýšený výskyt rizikového chování, např. děti s poruchami chování).
- 3) Indikovaná prevence (je zaměřena na situaci, kdy se kyberšikana již vyskytla).

Nespecifická prevence je zaměřena na všechny aktivity, které podporují zdravý životní styl, posilování dobrých vztahů mezi dětmi, dospívajícími. Jedná se o volnočasové aktivity, které se zaměřují na rozvoj osobnosti jedince. (14)

8.1 Technické a další možnosti prevence kyberšikany a kyberútoků

Existuje několik preventivních opatření, jak se pokusit předejít kyberšikaně. Je nutné používat dostatečně bezpečné heslo, např. v hesle kombinovat malá a velká písmena a přidat také číslice. Nesdělovat své přihlašovací údaje nikdy a nikomu. Raději ani nejbližším kamarádům. Dostatečně zabezpečit osobní profil, aby informace, které jsou sdíleny, viděli jen přátelé a ne nikdo cizí. Na sociálních sítích je už dnes možné nastavit, kdo může profil a informace, které jsou na něm sdíleny, vidět, popřípadě osobu kontaktovat. Na sociálních sítích mít v seznamu přátel jen ty, které jsou známé z reálného světa. Neuvádět své kontaktní údaje na sociálních sítích, ani je neposkytovat neznámým

lidem. Pokud se jedinec stane svědkem kyberútoku, měl by tento jev okamžitě nahlásit a projevit nesouhlas s tímto chováním. (2)

8.2 Prevence závislosti na internetu

Velmi důležité pro děti a dospívající je předcházet závislosti na internetu. Tím je také možné kyberšikaně zabránit hned od začátku. Dítě by mělo znát možná rizika závislosti na internetu, jeho projevy i následky. Tyto informace mohou být zařazeny do vyučování ve škole v rámci občanské a mediální výchovy, digitální gramotnosti či průřezových témat. Je také potřeba, aby se děti naučily nebo byly podporovány v sebeuvědomování.

Největší část prevence je na straně rodičů, jelikož děti používají internet nejčastěji ze svého domova. Rodiče by měli stanovovat určitá pravidla a limity času, který děti mohou trávit na internetu. Nelze však stanovit pravidla obecně, neboť vše závisí na individuálním posouzení.

Nejvýznamnější částí prevence je podpora behaviorálních změn u dětí, tzn. pomoci jim naplánovat jiné aktivity, kterými vyplní svůj volný čas a nebudou mít tolik prostoru trávit svůj čas na internetu. (19)

8.3 Prevence kyberšikan ve škole

V každé škole je jmenován metodik prevence, jenž koordinuje prevenci nežádoucích projevů chování. Jeho úkolem je sestavit Minimální preventivní program vycházející z Metodického doporučení MŠMT k prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28, který se zabývá problematikou konzumace drog včetně alkoholu, kouření, kriminality, virtuálních drog a gamblingu, záškoláctví, šikanování, kyberšikan, vandalismu, rasismu, xenofobie, intolerance. Tudiž má na starosti také problematiku prevence kyberšikan a v případě potřeby poradí, jak postupovat.

Školy zajišťují během celého školního roku v rámci vyučování preventivní programy pro žáky, na které mohou získat finanční prostředky z dotačních titulů.

Např. minulý rok se v ZŠ Oldřišov uskutečnil týdenní program Den poté, kdy děti strávily týden na horách, kde neměly žádný přístup k internetu.

Školy také pro žáky organizují různé volnočasové aktivity, kroužky, zábavná a sportovní odpoledne, výtvarné dílny, čtenářské kluby či kluby logických her, aby dětem nabídly možnost smysluplnějšího využití volného času než je jen bezmyšlenkovité surfování na internetu. Dle metodičky prevence v ZŠ Oldřišov jsou velmi osvědčené aktivity, kdy si starší žáci připravují program, prezentaci, besedu pro své mladší spolužáky, fungují zde věkově smíšené týmy při různých soutěžích, doslova děti učí děti, ti starší jsou jakýmsi učiteli a vzory těm mladším.

Rovněž zajišťují besedy s odborníky týkající se problematiky závislosti na internetu, šikany nebo kyberšikany. Např. ZŠ v Oldřišově dlouhodobě spolupracuje s centrem Renarkon Ostrava, PPPP Ostrava, Prevalis Olomouc, SWING Opava. Tyto besedy školy zajišťují nejen pro žáky, ale i pro rodiče.

8.4 Prevence kyberšikany doma

Rodiče by měli dětem stanovit pravidla, kdy a kolik času na internetu mohou denně strávit. Měli by kontrolovat své děti při práci na počítači. Je nepřijatelné, aby se děti jakkoli setkávaly s lidmi, které znají jen z virtuální reality a rodiče by se měli snažit tomu všemu dostupnými prostředky zabránit. Měli by dětem nabídnout volnočasové aktivity jako alternativu času stráveného na internetu. Ale hlavně by sami měli být svým dětem vzorem, neboť to je ten nejlepší příklad a způsob, jak je naučit smysluplně žít svůj vlastní život.

PRAKTICKÁ ČÁST

9 CÍL PRÁCE

Cílem této bakalářské práce je popsat četnost a formy kyberšikany na jedné základní škole u dětí staršího školního věku. Autorka pro realizaci výzkumné miniankety oslovila žáky 6. – 9. ročníku Základní školy v Oldřišově.

10 PRACOVNÍ HYPOTÉZY A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

K vlastnímu šetření byly stanoveny následující hypotézy a výzkumné otázky:

Výzkumné otázky:

01: Jaký mají žáci názor na kyberšikana?

02: Znají žáci termín kyberšikana?

03: Kolik žáků se stalo svědkem kyberšikany?

04: Jaká je ochota starších žáků svěřit se s případnou zkušeností kyberšikany?

05: Jsou oběťmi kyberšikany častěji dívky nebo chlapci?

Hypotézy:

Hypotéza č. 1: Autorka předpokládá, že na základě dat centra prevence rizikové virtuální komunikace, osobní zkušenost ve sledovaném souboru bude přibližně stejná, zhruba polovina sledovaného souboru bude mít osobní zkušenost s kyberšikanou.

Hypotéza č. 2: Vzhledem k obecně známým faktům o změně životního stylu mladších dětí, autorka předpokládá, že i ve sledovaném souboru většina respondentů bude trávit volný čas, průměrně 4 hodiny denně, u informačních

technologií. Jedná se o vybavenost těmito technologiemi: mobil, tablet, notebook/počítač.

Hypotéza č. 3: Třetí pracovní hypotéza vychází z předpokladu, že pouze část rodičů dnešních dětí staršího školního věku má dostatečné informace, znalosti a dovednosti týkající se užívání nových technologií. Za současného individualizovaného způsobu života v rodině dovoluje formulovat předpoklad, že žáci staršího školního věku jsou dříve informováni o bezpečném používání internetu ve škole než od rodičů.

Hypotéza č. 4: Čtvrtý pracovní předpoklad se odvíjí od výsledků mediálně známých výstupů o četnosti profilu a věku dětí na sociálních sítích a lze předpokládat, že ve sledovaném souboru si již 80 % zřídilo účet na sociální síti před 13 rokem, a minimálně 75 % rodičů o tom je informováno.

11 METODIKA

Autorka bakalářské práce realizovala deskriptivní minianketu za cílem získat potřebná data ke zvolené problematice. Autorka sama vypracovala metodu práce - dotazník.

Výzkumná minianketa byla realizována na Základní škole Oldřišov v Moravskoslezském kraji. Školu celkem navštěvuje 160 žáků. Skládá se z prvního stupně 1. – 5. ročník a ze stupně druhého 6. – 9. ročník.

Sběr dat proběhl v červnu 2017. Autorka získala souhlas vedení Základní školy Oldřišov pro vyplnění tohoto dotazníku. Autorka žáky informovala o celé práci, dobrovolnosti a anonymitě sběru dat.

Dotazník obsahoval 50 otázek s uzavřenou volbou odpovědí a skládal se z více částí (charakteristika respondentů, využívání komunikačních a informačních technologií, problematika kyberšikany,...).

Výsledky dotazníku byly matematicko-statisticky zpracovány do tabulek a poté byly zaznamenány do koláčových nebo sloupcových grafů v programu Microsoft Excel. Grafy a tabulky byly poté doplněny komentářem.

11.1 Charakteristika souboru

Do studie byli zařazeni respondenti ve věku 11-15 let. Z 60 oslovených respondentů se sběru dat zúčastnilo všech 60 žáků, z toho 32 dívek a 28 chlapců.

Tabulka 1 Pohlaví

	Počet	relativní četnost (%)
Chlapec	28	47
Dívka	32	53
Celkem	60	100

Tabulka 2 Věk

	Počet	relativní četnost (%)
11	7	11
12	13	22
13	19	32
14	14	23
15	7	12
Celkem	60	100

12 VÝSLEDKY

Níže jsou slovně vyhodnoceny a popsány odpovědi respondentů na jednotlivé otázky výzkumné ankety spolu s uvedením odkazu na příslušné grafy a tabulky, které jsou uvedeny v příloze.

Otázka č. 1 – Vybavenost dětí komunikačními zařízeními

Z výsledků vyplývá, že každý žák vlastní a používá komunikační zařízení, někteří uvádí i více zařízení. Všichni žáci (100 %) uvedli, že mají mobilní telefon, 32 respondentů, to je 53 %, vlastní tablet, 22 žáků (37 %) má také svůj osobní počítač a 18 žáků (30 %) svůj osobní notebook. Jen společný počítač uvedlo 9 žáků (15 %) a jen společný notebook 5 žáků (8 %). Viz tabulka 7 nebo graf č. 9.

Otázka č. 2 - První mobilní telefon

Nejvíce žáků (75 %) už svůj první mobilní telefon dostalo mezi 6-10 lety. Mezi 1. - 5. rokem života dostalo svůj první mobilní telefon 5 % žáků. 20 % žáků dostalo svůj první mobilní telefon mezi 11. – 15. rokem.

Otázka č. 3 - První tablet

Z tabulky 10 (viz příloha) vyplývá, že 47 % žáků nevlastní tablet. 20 % žáků dostalo svůj první tablet mezi 6-10 lety, 33 % žáků dostalo svůj první tablet mezi 11-15 lety.

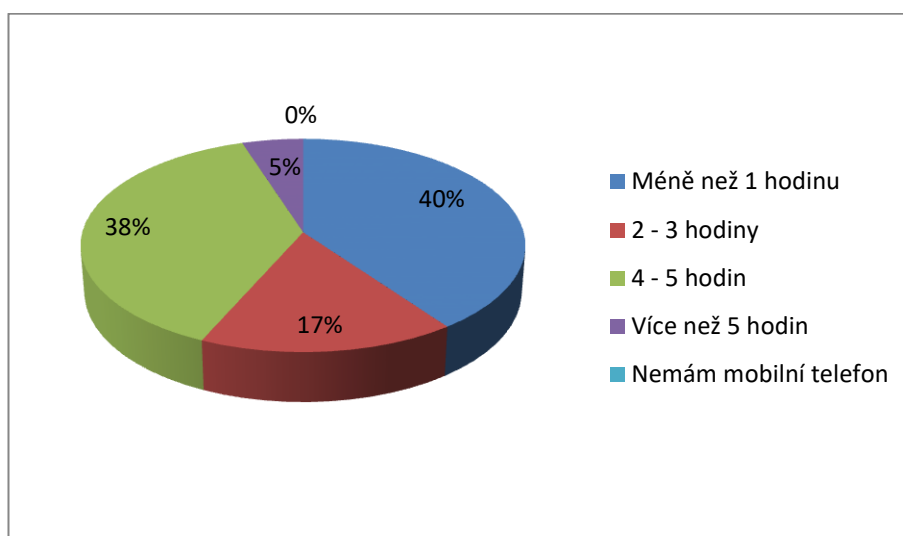
Otázka č. 4 - První notebook/počítač

Z tabulky 11 (viz příloha) je patrně, že z celkových 100 % žáků (60) 10 % žáků uvedlo, že svůj notebook/počítač nemají. 44 % žáků svůj první notebook/počítač dostalo mezi 11-15 lety, 20 % žáků mezi 6-10 lety. 3 % žáků už svůj první notebook/počítač dostalo mezi 1-5 lety. A pouze 23 % žáků uvedlo, že mají jen společný notebook nebo počítač.

Otázka č. 5 – Trávení času na mobilním telefonu během dne

Z grafu č. 1 je patrné, že na mobilním telefonu tráví čas méně než 1 hodinu 40 % žáků, 17 % žáků tráví na mobilním telefonu 2-3 hodiny, 38 % žáků na mobilním telefonu tráví 4 - 5 hodin. Více než 5 hodin na mobilním telefonu tráví 5 % žáků.

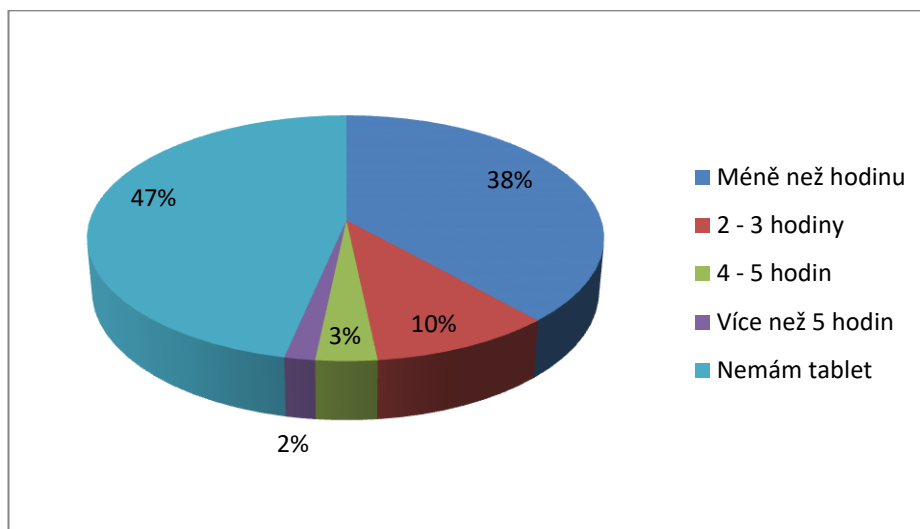
Graf č. 1 Trávení času na mobilním telefonu během dne

Otázka č. 6 – Trávení času na tabletu během dne

Z grafu č. 2 jasně vyplývá, že 38 % žáků na tabletu tráví méně než hodinu svého času, 10 % žáků uvedlo, že 2 - 3 hodiny času, 3 % žáků uvedlo, že 4 – 5 hodin a pouze 2 % žáků uvedlo, že na notebooku tráví více než 5 hodin času. 47 % žáků uvedlo, že nemají tablet.

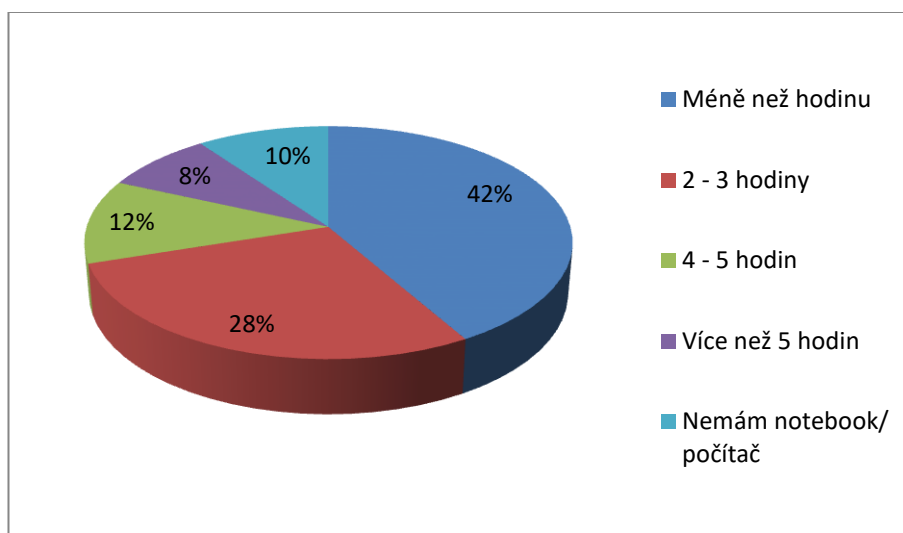
Graf č. 2 Trávení času na tabletu během dne

Otázka č. 7 – Trávení času na notebooku/ počítači během dne

Výsledky výzkumné miniankety ukázaly, že 42 % žáků z celkového počtu 100 % denně tráví na notebooku/počítači méně než hodinu svého času. 28 % žáků na notebooku/počítači tráví 2 – 3 hodiny, 12 % žáků uvedlo, že více než 4 - 5 hodin, 8 % více než 5 hodin a zbylých 10 % žáků notebook/počítač nemají.

Graf č. 3 Trávení času na notebooku/ počítači během dne

Otázka č. 8 – Nejčastější účel využívání internetu

Výsledky dotazníkové miniankety ukázaly, že 67 % žáků internet využívá pro zábavu (hry, sociální sítě), 27 % žáků na internetu tráví svůj čas, kvůli přípravě do školy. 6 % žáků uvedlo, že internet využívá kvůli čtení knih a informací o dění ve škole.

Otázka č. 9 – Připojování k internetu ve škole

Výsledky dotazníku této otázky ukázaly, že pouze 2 % žáků se ve škole k internetu připojuje pravidelně, 43 % žáků se k internetu ve škole připojuje někdy a více než polovina žáků (55 %) z celkového počtu 100 % se ve škole k internetu nepřipojuje. Důvodem je totiž zaheslovaný wi-fi router v budově školy a celkový zákaz užívání mobilních telefonů během vyučování.

Otázka č. 10 - Připojování se k internetu během cestování

Výsledky dotazníkového šetření ukázaly, že 17 % žáků se k internetu během cestování připojuje vždy. 41 % se připojuje pouze někdy a zbývajících 42 % internet během cestování nevyužívá. Předpokládáme tudíž, že většina žáků nemá předplaceny nebo aktivovány mobilní data.

Otázka č. 11 - Profil na sociálních sítích

Z výsledků je patrné, že z celkového počtu 60 respondentů pouze 3 % profil nemají.

Otázka č. 12 – Druhy sociálních sítí

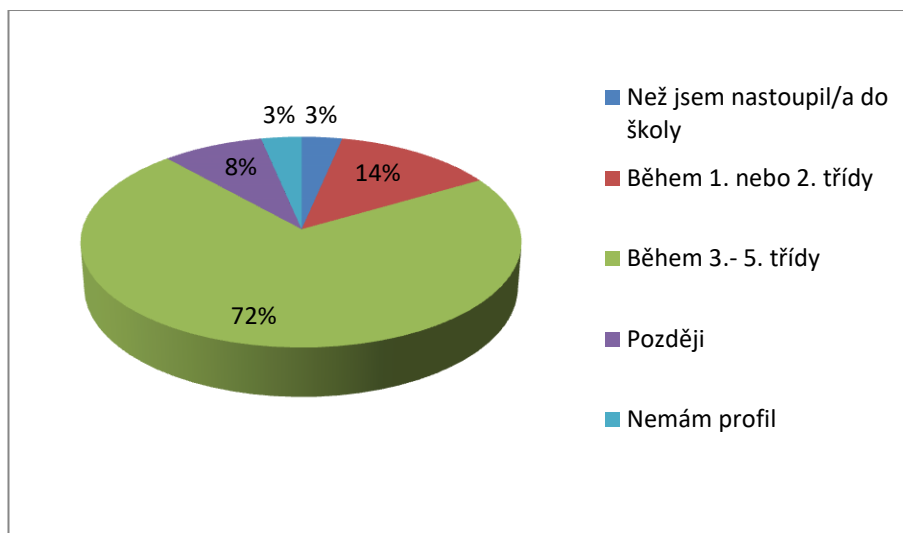
Mezi nejvyužívanější sociální sítě patří Facebook, Instagram, Youtube a Messenger. Podrobná charakteristika odpovědí žáků je uvedena v tabulce 18 a grafu č. 17.

Otázka č. 13 – První profil na sociální síti

Z výsledku dotazníkové miniankety je patrné, že 3 % žáků si svůj profil zřídila, než nastoupila do školy, 14 % si profil zřídilo během 1. nebo 2. třídy. 72 % žáků si svůj profil zřídilo během 3. - 5. třídy. 8 % si svůj profil zřídilo později než v 5. třídě. A zbylé 3 % žáků profil na žádné sociální síti nemají.

Z těchto výsledků jasně vyplývá, že žáci mnohdy porušují pravidla sociálních sítí, neboť např. Facebook je podmíněn věkem 13 let.

Graf č. 4 První profil na sociální síti

Otázka č. 14 – Zřízení profilu se souhlasem rodičů

Z výsledků dotazníkového šetření je patrné, že celkem 77 % žáků si svůj profil zřídilo se souhlasem rodičů. 20 % žáků bez souhlasu rodičů a 3 % žáků nemá profil. Se souhlasem rodičů si profil zřídilo 44 % dívek a 33 % chlapců.

Otázka č. 15 – Informovanost rodičů o profilu dětí na sociálních sítích

Z tabulky 21 a grafu č. 29 (viz příloha) vyplývá, že u 92 % žáků rodiče nyní vědí, že mají svůj profil na některé ze sociálních sítí. Žádný (0 %) žák neuvedl, že o tom rodiče nevědí. 5 % žáků uvedlo, že nevědí, zda rodiče ví, že mají svůj sociální profil, a zbylé 3 % žáků nemají svůj profil na sociální síti.

Otázka č. 16 – Počet přátel na Facebooku

Výsledky výzkumné miniankety ukázaly, že 28 % žáků má na Facebooku mezi 1-50 přáteli, 27 % žáků má přátel na Facebooku mezi 51-100. 22 % žáků má na Facebooku 101-200 přátel, 8 % žáků má 201 - více přátel. Facebook nemá 15 % žáků.

Otázka č. 17 – Počet přátel v reálném světě

Výsledky dotazníkového šetření ukázaly, že 5 % žáků má v reálném světě 1-5 přátel, 7 % žáků má 6-10 přátel, také 7 % žáků má 11-15 přátel. 8 % žáků v reálném světě má 16-20 přátel. Zbylých 73 % žáků uvedlo, že má v reálném světě 21 a více přátel. Je nutno konstatovat, že velké množství žáků je velmi neopatrných, protože mezi přáteli na Facebooku mají často i osoby, které neznají a nikdy se s nimi neseťkali v reálném životě.

Otázka č. 18 - Nejčastější informace sdílené na sociálním profilu

Z výsledků je patrné, že 5 % žáků na svém profilu sdílí osobní data, 42 % fotografie, 18% žáků na svém profilu sdílí videa. Informace o sobě samém, kde zrovna je a co dělá, sdílí 7 % žáků. 1 % žáků sdílí na svém profilu informace o rodičích, 2 % žáků sdílí informace o své rodině, 4 % žáků sdílí informace o svých kamarádech. 1 % žáků uvedlo, že sdílí informace o škole. 18 % žáků sdílí jiné informace a zbylá 2 % žáků nemají profil na sociálních sítích.

Otázka č. 19 - Pokud nahráváš videa, koho nahráváš?

Z výsledků je patrné, že 25 % respondentů nahrává na video své kamarády, 10 % nahrává sourozence, 3 % nahrává někoho jiného. A více než polovina (62 %) respondentů videa nenahrává.

Otázka č. 20 – Využití nahrávky

Z výsledků výzkumné miniankety je patrné, že 25% žáků si nahrané video nechá uložené v mobilu, 5 % žáků nahrávku ukáže někomu jinému. 8 % žáků vloží nahrávku na internet. Zbylých 62 % žáků nenahrává videa.

Otázka č. 21 – Důvod nahrávání jiné osoby na video

Z výsledků vyplývá, že 7 % žáků nahrává na video jiné osoby z nudy. 23 % žáků nahrává jiné osoby na památku, 8 % žáků nahrává jiné osoby, protože si to ta daná osoba přála. Zbylých 62 % žáků nenahrává videa.

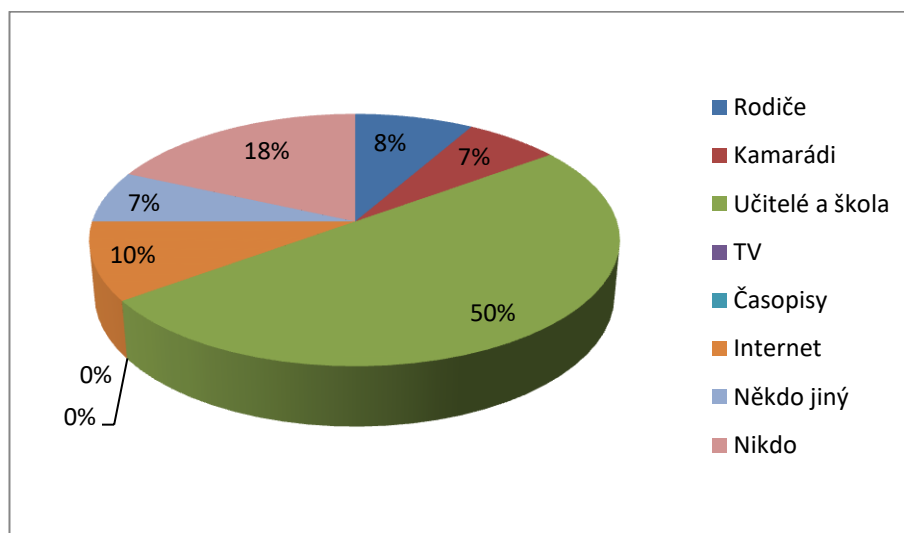
Otázka č. 22 - Jak by ses zachoval/a, kdybys zjistil/a, že někdo zveřejnil tvou fotografii nebo video na internet?

Výsledky ukázaly, že 37 % žáků by požádalo správce webu o stažení fotografie nebo videa. 13 % žáků by požádalo o radu kamaráda, 32 % žáků by požádalo o radu rodiče. 10 % žáků by hledalo radu u svého učitele. 5 % žáků by si s tímto problémem nevěděla rady. Zbylé 3 % žáků uvedlo jinou odpověď.

Otázka č. 23 - Seznámení s pravidly bezpečného používání mobilního telefonu a internetu

Z výsledků vyplývá, že 8 % žáků seznámili s pravidly bezpečného používání mobilního telefonu a internetu rodiče, 7 % žáků kamarádi. 50 % žáků seznámili s pravidly bezpečného užívání učitelé. Na internetu se s pravidly bezpečného užívání seznámilo 10 % žáků, 7 % žáků seznámil s pravidly někdo jiný a zbylých 18 % žáků nikdo s pravidly bezpečného používání mobilního telefonu a internetu neseznámil.

Graf č. 5 Seznámení s pravidly bezpečného používání mobilního telefonu a internetu

Otázka č. 24 - Dodržování zásad bezpečného užívání internetu

Z výsledků výzkumné miniankety je patrné, že 51 % respondentů vždy dodržuje zásady bezpečného internetu, 25 % respondentů dodržuje zásady

většinou. Dalších 17 % respondentů dodržuje tyto zásady pouze někdy. Zásady bezpečného užívání internetu nedodržuje 7 % respondentů.

Otázka č. 25 – Zákaz mobilního telefonu

Z tabulky 31 a grafu č. 28 (viz příloha) je patrné, že 60 % žáků mělo zakázaný mobilní telefon, 22 % žáků uvedlo, že nikdy nemělo zakázaný mobilní telefon. Pouze 18 % žáků mělo zakázaný mobilní telefon jen někdy.

Otázka č. 26 - Dostal/a ses někdy do některé z následujících situací?

Z výsledků je patrné, že z celkového počtu 60 žáků (100 %) 20 % žáků bylo se svými kamarády raději online, než aby šli společně ven, 22 % žáků se hádalo se svými rodiči kvůli času stráveného na internetu. Na domácí povinnost kvůli internetu zapomnělo 38 % žáků. Podrobná charakteristika odpovědí žáků je zobrazena v tabulce 32 a grafu č. 29. U této otázky respondenti vybrali více odpovědí.

Otázka č. 27 – Trávení volného času

Z výsledků výzkumné miniankety lze vyčíst, že z celkového počtu 60 žáků (100 %), 58 % žáků věnuje svůj volný čas sportu, 22 % žáků také čte knihy, chodí do divadla nebo na koncerty. 25 % žáků také ve volném čase jen tak lenoší. 52 % žáků se mimo jiné dívá na televizi. 60 % žáků svůj volný čas také tráví s kamarády, 50 % žáků mimo jiné pomáhá rodičům s domácími pracemi. Žáci u otázky vybrali více odpovědí.

Otázka č. 28 – Znalosti termínu kyberšikany

Výsledky této otázky společně s výsledky otázky č. 29 jsou zároveň odpověďmi na druhou výzkumnou otázku.

Výsledky ukázaly, že 75 % žáků ví, co znamená termín kyberšikana, 10 % žáků termín nezná a zbylých 15 % si není jistých.

Otázka č. 29 - Definice kyberšikany

V předchozí otázce odpovědělo 75 % žáků, že ví, co znamená termín kyberšikana, avšak pouze 63 % žáků odpovědělo správně, co to tedy kyberšikana je. Další 5 % žáků si myslí, že kyberšikana znamená fyzické omezování či týrání jedince v kolektivu. 17 % žáků si myslí, že kyberšikana je psychické ubližování či slovní urážení a pomlouvání. Zbylých 15 % žáků neví, co termín kyberšikana znamená.

Tabulka 3 Definice kyberšikany

	relativní četnost (%)
Úmyslné ubližování ostatním pomocí komunikační a informační technologie	63
Fyzické omezování či týrání jedince v kolektivu	5
Psychické ubližování, slovní urážení a pomlouvání	17
Nevím	15
Celkem	100

Otázka č. 30 – První setkání s termínem kyberšikana

Z výsledků vyplývá, že 7 % žáků se s termínem kyberšikana poprvé setkalo na internetu, nejvíce žáků (42 %) se setkalo poprvé s termínem ve škole. 8 % žáků poprvé o kyberšikaně slyšelo z médií. 25 % žáků si už nepamatuje, kde se poprvé s termínem kyberšikana setkalo, 15 % žáků neví, co termín kyberšikana znamená, a zbylé 3 % uvedla jinou odpověď.

Otázka č. 31 – Rozhovor rodičů s dětmi na téma kyberšikana

Výsledky ukazují, že pouze 33 % žáků uvedlo, že s nimi rodiče mluvili na téma kyberšikana, 67 % žáků uvedlo, že ne. Celkem odpovědělo 13 % chlapců a 20 % dívek, že s nimi rodiče mluvili na téma kyberšikana.

Otázka č. 32 – Jak se bránit proti kyberšikaně

Z výsledku je patrné, že 72 % žáků ví, jak se bránit proti kyberšikaně, 10 % žáků neví a zbylých 18 % si není jistých.

Otázka č. 33 - Spokojenost s mediální výchovou ve škole

Z výsledků je patrné, že více jak polovina žáků, tedy 55 %, je s mediální výchovou ve škole spokojená, 18 % žáků je sice také spokojena, ale očekávali by více nových informací. 8 % žáků není spokojeno s mediální výchovou ve škole. 2 % žáků si myslí, že mediální výchova byla ve škole zařazena příliš pozdě. 17 % žáků odpovědělo, že neumí posoudit, zda jsou spokojeni s mediální výchovou ve škole.

Otázka č. 34 – Zkušenost se šikanou

Z tabulky 39 a grafu č. 37 (viz příloha) lze vyčíst, že 28 % žáků mělo zkušenost se šikanou, 59 % zkušenost nemělo a 13 % žáků si není jistých. Zkušenost s šikanou mělo 12 % chlapců a 16 % dívek.

Otázka č. 35 – Je kyberšikana pro oběť horší než šikana?

Výsledky výzkumné miniankety ukazují, že 36 % žáků si myslí, že pro oběť je horší kyberšikana než šikana, 17 % žáků si myslí, že ne, a zbylých 47 % žáků neví, zda je pro oběť horší kyberšikana nebo šikana.

Otázka č. 36 – Znáš někoho, kdo se stal obětí kyberšikany?

Výsledky ukazují, že 15 % žáků zná ze svého okolí někoho, kdo se stal obětí kyberšikany, 65 % žáků nikoho takového nezná a 20 % žáků neví, jestli někoho zná, kdo se stal obětí kyberšikany.

Otázka č. 37 – Znáš někoho, kdo se stal obětí šikany?

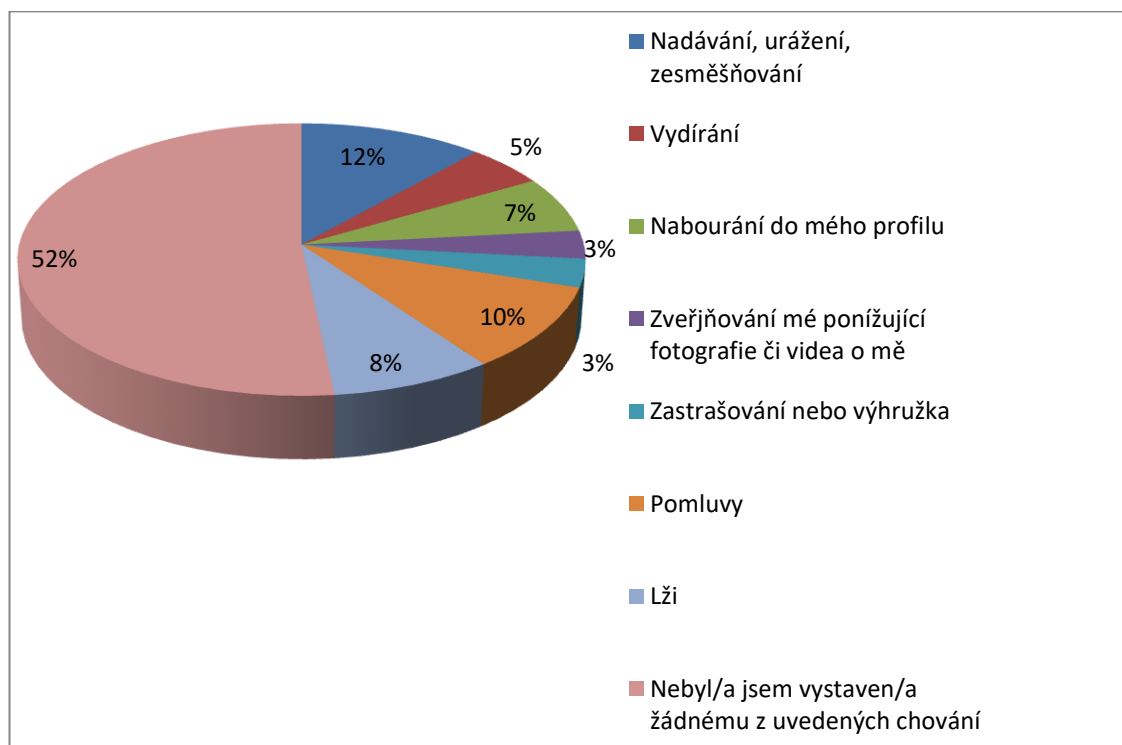
Z výsledků dotazníkového šetření je patrné, že 33 % žáků zná někoho, kdo se stal obětí šikany, 55 % žáků nikoho takového nezná a zbylých 12 % žáků neví, zda zná někoho, kdo se obětí stal.

Otázka č. 38 – Byl/a jsi někdy vystavena níže uvedenému chování prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu?

Z grafu vyplývá, že z celkového počtu 60 (100%) se obětí kyberšikany stalo 48 % žáků (z toho 14 dívek a 15 chlapců) a 52% žáků se obětmi nestalo.

Nadávání, urážení či zesměšňování bylo vystaveno 12 % respondentů, 5 % respondentů bylo vydíráno, 7 % respondentům se někdo naboural do jejich profilů. 3 % respondentů byla zastrašována, či jim někdo vyhrožoval. 10 % bylo prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu pomlouváno a o 8 % respondentů za pomoci internetu někdo šířil lži.

Graf č. 6 Byl/a jsi někdy vystavena níže uvedenému chování prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu?

Otázka č. 39 - Prostřednictvím čeho se tak stalo?

Z výsledků vyplývá, že 22 % žáků bylo kyberšikanováno pomocí sociálních sítí, 13 % e-mailem, 7 % žáků pomocí chatu. Pomocí SMS byla kyberšikanována 3 % žáků, taktéž 3 % žáků uvedlo jinou možnost. Kyberšikaně z celkového počtu 100% nebylo vystaveno 52 % žáků.

Otázka č. 40 – Délka doby obtěžování

Z výsledků je patrné, že obtěžování trvalo pouze jeden den u 17 % žáků, 13 % žáků bylo obtěžováno méně než týden. 8 % žáků bylo obtěžováno týden, 5 % žáků někdo obtěžoval měsíc, 3% žáků uvedlo, že je někdo obtěžoval rok. 2 % žáků (1) uvedlo, že obtěžování stále trvá. 52 % žáků uvedlo, že kyberšikaně nebylo vystaveno.

Otázka č. 41 - Víš, kdo ti v kyberprostoru ubližoval?

Z výsledků výzkumné miniankety je patrné, že z celkového počtu 100 % jich 5 % uvedlo, že v kyberprostoru jim ubližoval některý ze spolužáků, 2 % žáků uvedlo, že jim ubližovalo více spolužáků. 10 % žáků uvedlo, že jim v kyberprostoru ubližoval někdo, koho neznali. 8 % žáků ubližoval kamarád/ka ze školy, 3 % žáků uvedlo, že byli kyberšikanováni někým jiným, než jsou uvedené možnosti, a 20 % žáků neví, kdo jim v kyberprostoru ubližoval. Kyberšikaně nebylo vystaveno 52 % žáků.

Otázka č. 42 – Ochota žáků svěřit se s případnou zkušeností kyberšikanou

Výsledky této otázky jsou zároveň odpovědí na čtvrtou výzkumnou otázku. Pouze 12 % žáků uvedlo, že by se nikomu s tímto problémem nesvěřilo. 60 % žáků uvedlo, že by se svěřilo rodičům, 10 % žáků by se svěřilo někomu z rodiny, 8 % žáků by se svěřilo kamarádovi či kamarádce. Třídnímu učiteli by se svěřilo 3 % žáků, 5 % žáků by se svěřilo jinému učiteli a 2 % by se svěřila výchovnému poradci.

Tabulka 4 Komu ses svěřil/a nebo komu by ses svěřil/a, kdyby ti někdo ubližoval pomocí mobilního telefonu nebo internetu?

	relativní četnost (%)
Rodičům	60
Někomu z rodiny	10
Kamarádce/kamarádovi	8
Třídnímu učiteli/učitelce	3
Jinému učiteli/učitelce	5
Výchovnému poradci/metodikovi prevence	2
Spolužákovi/spolužačce	0
Nikomu bych se nesvěřil/a	12
Celkem	100

Otázka č. 43 – Názor na kyberšikanu

Výsledky této otázky jsou zároveň odpovědi na první výzkumnou otázku.

Více než polovina žáků (67 %) je zásadně proti kyberšikaně. 23 % žáků odpovědělo, že jim kyberšikana přijde nefér, pro 5 % žáků je kyberšikana normálka. 3 % žáků říkají, že v dnešní době to dělá každý, a zbylé 2 % žáků si myslí, že se kyberšikana někdy hodí k vyřízení účtů.

Tabulka 5 Názor na kyberšikanu

	relativní četnost (%)
Je to nefér	23
Je to normálka	5
Dnes to dělá každý	3
Někdy se hodí k vyřízení účtů	2
Jsem zásadně proti kyberšikaně	67
Celkem	100

Otázka č. 44 – Svědkem kyberšikany

Výsledky této otázky jsou zároveň odpovědi na třetí výzkumnou otázku.

Většina žáků (80 %) se svědkem kyberšikany nestala a 13 % se svědkem stalo. Jistých si není 7%.

Tabulka 6 Svědkem kyberšikany

	relativní četnost (%)
Ano	13
Ne	80
Nejsem si jistý/á	7
Celkem	100

Otázka č. 45 – Kdo se stal obětí kyberšikany

Výsledky ukazují, že 80 % žáků se nikdy nestalo svědkem kyberšikany. 3 % žáků odpověděla, že obětí se stal spolužák nebo spolužačka, 10 % kamarád nebo kamarádka, 2 % žáků byla svědkem kyberšikany u cizí osoby a 5 % uvedlo odpověď jiné.

13 DISKUZE

První pracovní hypotéza vycházející z dat centra prevence rizikové virtuální komunikace, na jejichž základě autorka předpokládala, že osobní zkušenost ve sledovaném souboru bude přibližně stejná, totiž že zhruba polovina sledovaného souboru bude mít osobní zkušenost s kyberšikanou, se **potvrdila**.

Výsledky výzkumné miniankety ukázaly, že 48 % respondentů bylo vystaveno rizikově agresivnímu chování ve virtuálním prostředí. Mezi nejčastější druhy kyberšikan, se kterými se respondenti setkali, patří nadávky, urážky, zesměšňování (12 %), pomluvy (10 %) a zneužití účtu či profilu (7 %). Autorka se domnívá, že jedním z důvodů, proč se hypotéza potvrdila, je, že mnoho dnešních dětí stále nedodržuje zásady bezpečného používání internetu a sdílí na svém profilu osobní data a fotografie, ke kterým může mít přístup kdokoli a může tak tyto informace zneužít proti oběti.

Druhý pracovní předpoklad vycházel z obecně známých faktů o změně životního stylu starších dětí, na základě kterých byla formulována hypotéza, že ve sledovaném souboru většina respondentů bude trávit svůj volný čas (průměrně 4 hodiny denně) na některé z komunikačních technologií. Autorka se zajímala o trávení volného času na některém z těchto zařízení: mobilní telefon, tablet, notebook/počítač. Hypotéza se **potvrdila částečně**, což je v tomto případě pozitivní výsledek.

Na mobilním telefonu tráví svůj volný čas čtyři a více hodin 43 % dětí. Na tabletu tráví stejnou dobu 5 % žáků. Na počítači či notebooku tráví tuto dobu 20 % žáků. Děti tedy netráví volný čas jen na komunikačních technologiích.

Dle autorčina názoru se tato hypotéza potvrdila částečně právě z toho důvodu, že děti v Základní škole Oldřišov mají velký výběr kroužků a volnočasových aktivit, kde mohou trávit svůj odpolední čas a nemají tak důvod trávit čas na komunikačních technologiích. Důvodem také může být to, že děti na vesnici mohou být vytížení prací v domácnosti, anebo také jinými povinnostmi, které jim zadají rodiče. Musejí se starat o své mladší sourozence, pracovat na zahradě nebo v sadu. Mnohdy pomáhají svým prarodičům. Podílejí se na kulturním životě v obci. Jsou členy mnoha místních spolků a sdružení.

Je ovšem nutné zdůraznit, že během přestávek při školním vyučování bylo možné zahlédnout skupinky dětí postávající nebo posedávající na chodbě, ale bohužel si spolu nepovídali, nýbrž byli všichni zahleděni do svých telefonů a tabletů. Varovné zvedání ruky pedagoga pro ně bylo sice znamením, že s tím nesouhlasí, ale k tomu, aby děti začaly znovu komunikovat tváří v tvář, je potřeba probudit v nich opětovný zájem o tento nejjednodušší a nejzákladnější lidský dar, který lidi odlišuje od jiných živočichů, totiž dar řeči.

Na základě rozhovoru s učiteli ZŠ v Oldřišově žáci většinu informací potřebných pro vzdělání vyhledávají převážně na internetu, navíc způsobem, který mnohdy porušuje autorská práva. Plagiátorství se pro ně stalo běžným způsobem tvorby školních prací v rámci svého studia. Většina neumí pracovat s knihou nebo odbornou publikací a je tedy pro ně jednodušší text pouze zkopírovat z webových stránek, což je alarmující.

Třetí pracovní hypotéza vycházející z předpokladu, že pouze část rodičů dnešních dětí staršího školního věku má dostatečné informace, znalosti a dovednosti týkající se užívání nových technologií, dovoluje formulovat tvrzení, že žáci staršího školního věku jsou dříve informováni o bezpečném používání internetu ve škole než od rodičů. Tato hypotéza se **potvrdila**.

Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že 50 % respondentů bylo poprvé informováno o bezpečném používání internetu ve škole, zatímco doma poprvé o bezpečném používání internetu bylo informováno pouze 8 % žáků. Důvodem této situace je zřejmě fakt, že v rámci školního vyučování jsou žáci informováni o nebezpečích spojených s užíváním internetu, absolvují různé preventivní programy či projektové dny zabývající se problematikou netolismu a kyberšikany. Do škol jsou zváni různí odborníci, kteří žáky na možná rizika upozorňují. I přesto, že jsou žáci proškoleni o bezpečném používání internetu, mnoho z nich s problematikou kyberšikany mělo osobní zkušenost.

Čtvrtý pracovní předpoklad se odvíjel od výsledků mediálně známých výstupů o četnosti profilu a věku dětí na sociálních sítích a lze tedy předpokládat, že ve sledovaném souboru si již 80 % dětí zřídilo účet na sociální síti před 13. rokem a minimálně 75 % rodičů se založením profilu souhlasilo. Tato hypotéza se **potvrdila**. Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že 89 % dětí si

zřídilo svůj první účet na některé ze sociálních sítí před 13. rokem a 77 % rodičů se založením souhlasilo. Z těchto výsledků jasně vyplývá, že žáci i rodiče mnohdy porušují pravidla sociálních sítí, neboť např. Facebook je podmíněn věkem 13 let. Nutno podotknout, že je tak konáno ve většině případů s vědomím rodičů.

Důvodem této skutečnosti pravděpodobně je, že děti stále nerespektují minimální věkovou hranici pro vstup na sociální síť. Věková hranice většiny sociálních sítí je 13 let. Děti mladší 13 let při zakládání svého profilu zadávají falešný věk, a proto také porušují pravidla. Právě to je také jedním z důvodů nutnosti prevence kyberšikany, jelikož mladší děti mohou podlehnout snadněji kyberšikaně a také se hůře tomuto problému brání. Další skutečností také může být, že děti již v tak mladém věku touží po komunikaci a hlavně chtějí být v kontaktu se svými vrstevníky. Vztahy s vrstevníky jsou pro dospívající velmi důležité, neboť slouží k vzájemnému sdílení názorů, pocitů a zkušeností. Význam vrstevnické skupiny velmi narůstá, dochází k navazování vztahů mezi dívkami a chlapci a sociální síť jsou nejčastějším prostředníkem komunikace mezi nimi, jelikož se v tomto věku více ostýchají komunikovat tváří v tvář.

Důvodem, proč rodiče dovolují svým dětem založit si profil již v tak brzkém věku, může být to, že rodiče nemají dostatečné informace o nebezpečí, kterému děti na internetu mohou být vystaveni, a také o správném používání bezpečného internetu.

Závěr

Bakalářská práce se zabývá problematikou kyberšikany a její rozšířeností mezi dětmi staršího školního věku. Jejím cílem bylo popsat četnost a formy kyberšikany na vybrané ZŠ. Z výsledků studie vyplynulo, že necelá polovina respondentů se stala obětí kyberšikany. Z toho se jednalo o 14 dívek a 15 chlapců a není tedy rozdíl mezi pohlavím. Co se týče věku dětí, které se staly obětí kyberšikany, není rozdíl mezi jedenáctiletými ani patnáctiletými. Jedná se o děti různých schopností a zájmů. Platí tedy, že u obětí kyberšikany až tak nezáleží na věku, fyzické síle, pohlaví, či na postavení a úspěšnosti ve společnosti. U dětí ZŠ Oldřišov jsou nejčastější tyto formy kyberšikany za pomoci internetu nebo mobilního telefonu: nadávání, výhrůžky, pomluvy a lži, nabourávání do profilu respondentů neznámým pachatelem, ale také zveřejňování zesměšňující fotografie či videa oběti. Výsledky ukázaly, že i když jsou děti o bezpečném používání internetu informovány, stále většina z nich pravidla porušuje a stává se tak obětí kyberšikany.

Pozitivním zjištěním bylo, že děti svůj volný čas netráví jen na internetu, ale mají mnoho jiných zájmů, např. ve škole mají výběr kroužků a volnočasových aktivit, kde mohou trávit svůj odpolední čas.

Každému z nás jsou již od dětství vštěpována základní pravidla slušného chování, je nám připomínáno, co je neslušné, nevhodné, nezákonné či dokonce zdraví a životu nebezpečné. Současné vývojové trendy v oblasti výpočetní techniky způsobily hlavní způsob komunikace pomocí internetu, který nás dnes již všudypřítomně obklopuje. A právě bezpečné chování na internetu by mělo rovněž patřit mezi tyto základní dovednosti.

Cílem nás všech by tedy mělo být, znovu v dětech probudit zájem o vrstevníky prostřednictvím běžných komunikačních aktivit tváří v tvář, podporovat pravé přátelství. Zvýšit odolnost dětí vůči rizikovým formám chování, zlepšit a upevnit sebeovládání a naučit smysluplně využívat volný čas. Konkrétně snížit počet žáků, kteří komunikují mezi sebou výhradně prostřednictvím sociálních sítí a psychické problémy řeší často útekem do virtuální reality. Naučit se využívat internet tak, aby byl našim vynikajícím sluhou, ale nikoli zlým pánem.

Pohlížet na nové technologie jako prostředníky pro pohodlnější a pestřejší život. Zároveň však vnímat negativní stránku, kterou přináší v podobě nových nebezpečí a rizik.

Na základě získaných výsledků a výsledků obdobných studií lze formulovat primárně preventivní doporučení na úrovni rodiny, školy či pedagogů.

Doporučení na úrovni školy:

- Zvyšovat povědomí o tom, jak se žáci mají bezpečně chovat na internetu.
- Do školního řádu zavést pravidla, jak správně používat internet a mobilní telefon během vyučování, přestávek a v celém areálu školy.
- Do výuky zařadit témata týkající se rizikového chování na internetu.
- Zvýšit povědomí o kyberšikaně.
- Informovat žáky o „Listině práv na internetu“.
- Být vzorným příkladem při využívání moderních technologií.
- Nainstalovat a využívat v počítačových učebnách software, díky kterému učitelé budou mít přehled, co právě žák na svém počítači dělá. Žáci by o tomto softwaru měli být informováni. (1)

Doporučení na úrovni pedagogů:

- Podporovat dobré vztahy mezi žáky i jednotlivými kolegy.
- Vést žáky k úctě k druhým lidem.
- Pracovat na pozitivní energii ve třídě i ve škole.
- Zasahovat proti agresi mezi žáky. (1)

Doporučení na úrovni rodičů:

- Rodiče by měli být informováni o tom, jak správně své děti vést v užívání informačních a komunikačních technologiích.
- Existuje tzv. mediační strategie, která ovlivňuje používání internetu dětmi:

Aktivní rodičovská mediace: povídání si s dětmi o tom, jaké mají zážitky a zkušenosti z online světa, sdílení online aktivit, kterým se dítě věnuje, jak dítě vnímá a rozumí online světu.

Pasivní rodičovská mediace: zakládá se na sdělování informací, jak se bezpečně chovat na internetu, jakým rizikům můžeme čelit a jak se jim vyvarovat, jak se chovat k neznámým osobám z online světa a co dělat, pokud dítě narazí na někoho, kdo ho obtěžuje

Monitorování online aktivit: zpětné zjišťování, jaké stránky dítě navštívilo poté, co odejde.

Technicky zaměřená mediace: zahrnuje technologické aplikace, které umožňují regulovat čas, který dítě na internetu tráví. (2)

Souhrn

Cílem bakalářské práce na téma Kyberšikana je popsat četnost a formy kyberšikany na vybrané ZŠ u dětí staršího školního věku.

Bakalářská práce se skládá z teoretické a praktické části. Teoretická část zahrnuje charakteristiku staršího školního věku, popis kyberšikany, její srovnání se šikanou, projevy, znaky, prostředky, kterými se kyberšikana šíří, jaké má kyberšikana dopady na aktéry, obsahuje seznam legislativy související s prevencí kyberšikany, zabývá se samotnou prevencí a preventivními programy týkajícími se prevence kyberšikany.

Praktická část bakalářské práce zahrnuje dotazníkovou studii, která byla realizována na Základní škole v Oldřišově. Sledovaný soubor tvoří 60 respondentů navštěvujících 6. – 9. třídu Základní školy v Oldřišově, kterým byl předložen k dobrovolnému a anonymnímu vyplnění dotazník obsahující 50 otázek. Výsledky dotazníkového šetření ukázaly, že 48 % respondentů se stalo obětí kyberšikany a není rozdílů v jejich pohlaví.

V závěru bakalářské práce jsou uvedena primárně preventivní doporučení na úrovni rodiny, školy či pedagogů.

Summary

The aim of the bachelor thesis on Cyberbullying is to describe the frequency and forms of cyberbullying at selected elementary schools in children of school age.

The bachelor thesis consists of theoretical and practical part. The theoretical part includes characteristic of older school age, description of cyberbullying, its comparison with bullying, speeches, signs, cyberbullying spreads, cyberbullying impact on actors, list of legislation related to prevention of cyberbullying, dealing with preventive and prevention programs themselves cyberbullying.

The practical part of the bachelor thesis includes a questionnaire study, which was realized at the Elementary School in Oldřišov. The monitored set consists of 60 respondents attending the 6th - 9th class of elementary school in Oldřišov, which were submitted to the voluntary and anonymous filling of a questionnaire containing 50 questions. The results of the questionnaire survey showed that 48% of the respondents became victims of cyberbullying and there isn't different in their sex.

In the conclusion of the bachelor thesis are listed primarily preventive recommendations at the level of family, school and teachers.

Seznam použité literatury

1. BUDINSKÁ, Martina. *MŠMT aktualizovalo další přílohy metodického doporučení k primární prevenci*. Prevence. Leden 2018, 15(1), 4. ISSN 1214-8717
2. ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-210-6374-7.
3. e-besedy.cz. *Kyberšikana*. [on-line]. [cit. 9. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.e-besedy.cz/internetova-bezpecnost/kybersikana.html>
4. e-bezpečí.cz. *Kyberšikana I, II*. 2010. [on-line]. [cit. 2. 1. 2018]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/component/content/article/7-o-projektu/925-materialy>
5. e-bezpečí.cz. *S kyberšikanou má zkušenost více jak 51 % dětí*. [on-line]. [cit. 2. 1. 2018]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/700-s-kybersikanou-ma-zkusenost-vice-jak-51-procent-deti>
6. e-bezpečí.cz. *Sociální sítě jako prostředí pro nebezpečnou virtuální komunikaci*. 2009. [on-line]. [cit. 30. 12. 2017]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/socialni-sit/147-222>
7. e-bezpečí.cz. *Zdravotní a psychické následky kyberšikany mezi dětmi a dospívající mládeží*. 2011. [on-line]. [cit. 30. 11. 2017]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/355-zdravotni-a-psyhicke-nasledky-kyberikany-mezi-dtmi-a-dospivajici-mladei>
8. internetem bezpečně. *Kybergrooming*. [on-line]. [cit. 7. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kybergrooming/>
9. internetem bezpečně. *Kyberšikana*. [on-line]. [cit. 7. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kybersikana/>
10. internetem bezpečně. *Phishing*. [on-line]. [cit. 7. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/podvodne-praktiky/phishing/>

11. internetem bezpečně. *Sexting*. [on-line]. [cit. 7. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/sexting/>
12. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-195-x.
13. LENHART, Amanda. *Cyberbullying*. 2007. [on-line]. [cit. 4. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.pewinternet.org/2007/06/27/cyberbullying/>
14. Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016). Příloha č. 7. [on-line]. [cit. 28. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny?highlightWords=kyber%C5%A1ikana>
15. Národní centrum bezpečnějšího internetu. [on-line]. Dostupnost z www. <http://www.ncbi.cz/>
16. Národní informační centrum pro mládež. *Šikana*. 2018. [on-line]. [cit. 7. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/sikana-charakteristika>
17. newsroom.fb.com. *Company info*. [on-line]. [cit. 12. 1. 2018]. Dostupné z: <https://newsroom.fb.com/company-info/>
18. ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.
19. ŠEVČÍKOVÁ, Anna. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-210-7527-6.
20. VAŇKÁTOVÁ, Eva. *Netolismus aneb Když je internetu příliš*. Prevence. Listopad 2017, 14(9), 8-9. ISSN 1214- 8717

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulky:

Tabulka 1 Pohlaví	36
Tabulka 2 Věk	36
Tabulka 3 Definice kyberšikany	45
Tabulka 4 Komu ses svěřil/a nebo komu by ses svěřil/a, kdyby ti někdo ubližoval pomocí mobilního telefonu nebo internetu?	49
Tabulka 5 Názor na kyberšikana.....	49
Tabulka 6 Svědkem kyberšikany	50
Tabulka 7 Vybavenost dětí komunikačními zařízeními.....	65
Tabulka 8 První mobilní telefon	65
Tabulka 9 První tablet?	65
Tabulka 10 První notebook/počítač	65
Tabulka 11 Trávení času na mobilním telefonu během dne	66
Tabulka 12 Trávení času na tabletu během dne	66
Tabulka 13 Trávení času na notebooku/ počítači během dne	66
Tabulka 14 Nejčastější účel využívání internetu	66
Tabulka 15 Připojování k internetu ve škole.....	67
Tabulka 16 Připojování k internetu během cestování	67
Tabulka 17 Profil na sociální síti	67
Tabulka 18 Druhy sociálních sítí	67
Tabulka 19 První profil na sociální síti.....	68
Tabulka 20 Zřízení profilu se souhlasem rodičů.....	68
Tabulka 21 Informovanost rodičů o profilu dětí na sociálních sítích	68
Tabulka 22 Počet přátel na Facebooku	68
Tabulka 23 Počet přátel v reálném světě	69
Tabulka 24 Nejčastější informace sdílené na sociálních sítích.....	69
Tabulka 25 Pokud nahráváš videa, koho nahráváš?.....	69
Tabulka 26 Využití nahrávky.....	69
Tabulka 27 Důvod nahrávání jiné osoby na videa	70
Tabulka 28 Jak by ses zachoval/ a, kdybys zjistil/a, že někdo zveřejnil tvou fotografii nebo video na internet?	70

Tabulka 29 Seznámení s pravidly bezpečného používání mobilního telefonu a internetu.....	70
Tabulka 30 Dodržování zásad bezpečného používání internetu	71
Tabulka 31 Zákaz mobilního telefonu	71
Tabulka 32 Dostal/a ses někdy do některé z následujících situací?.....	71
Tabulka 33 Trávení volného času	71
Tabulka 34 Znalosti termínu kyberšikana.....	72
Tabulka 35 První setkání s termínem kyberšikana	72
Tabulka 36 Rozhovor rodičů s dětmi na téma kyberšikana	72
Tabulka 37 Jak se bránit proti kyberšikaně.....	72
Tabulka 38 Spokojenost s mediální výchovou ve škole	73
Tabulka 39 Zkušenost s šikanou	73
Tabulka 40 Je kyberšikana pro oběť horší než šikana?.....	73
Tabulka 41 Znáš někoho, kdo se stal obětí kyberšikany?	73
Tabulka 42 Znáš někoho, kdo se stal obětí šikany?	73
Tabulka 43 Byl/a jsi někdy vystaven/a níže uvedenému chování prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu?	74
Tabulka 44 Prostřednictvím čeho se tak stalo?	74
Tabulka 45 Délka doby obtěžování.....	74
Tabulka 46 Víš, kdo ti v kyberprostoru ubližoval?.....	75
Tabulka 47 Kdo se stal obětí kyberšikany	75

Grafy:

Graf č. 1 Trávení času na mobilním telefonu během dne	38
Graf č. 2 Trávení času na tabletu během dne	39
Graf č. 3 Trávení času na notebooku/ počítači během dne	39
Graf č. 4 První profil na sociální síti	41
Graf č. 5 Seznámení s pravidly bezpečného používání mobilního telefonu a internetu.....	43
Graf č. 6 Byl/a jsi někdy vystavena níže uvedenému chování prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu?	47
Graf č. 7 Pohlaví	76

Graf č. 8 Věk	76
Graf č. 9 Vybavenost dětí komunikačními zařízeními.....	77
Graf č. 10 První mobilní telefon	77
Graf č. 11 První tablet	78
Graf č. 12 První notebook/počítač	78
Graf č. 13 Nejčastější účel využívání internetu	79
Graf č. 14 Připojování k internetu ve škole.....	79
Graf č. 15 Připojování k internetu během cestování.....	80
Graf č. 16 Profil na sociálních sítích.....	80
Graf č. 17 Druhy sociálních sítí	81
Graf č. 18 Zřízení profilu se souhlasem rodičů.....	81
Graf č. 19 Informovanost rodičů o profilu dětí na sociálních sítích	82
Graf č. 20 Počet přátel na facebooku	82
Graf č. 21 Počet přátel v reálném světě.....	83
Graf č. 22 Nejčastější informace sdílené na sociálních sítích.....	83
Graf č. 23 Pokud nahráváš videa, koho nahráváš?.....	84
Graf č. 24 Využití nahrávky.....	84
Graf č. 25 Důvod nahrávání jiné osoby	85
Graf č. 26 Jak by ses zachoval/a, kdybys zjistil/a, že někdo zveřejnil tvou fotografii nebo video na internet?	85
Graf č. 27 Dodržování zásad bezpečného používání internetu	86
Graf č. 28 Zákaz mobilního telefonu	86
Graf č. 29 Dostal/a ses někdy do některé z následujících situací?.....	87
Graf č. 30 Trávení volného času	87
Graf č. 31 Znalosti termínu kyberšikany.....	88
Graf č. 32 Definice kyberšikany	88
Graf č. 33 První setkání s termínem kyberšikana	89
Graf č. 34 Rozhovor rodičů s dětmi na téma kyberšikana	89
Graf č. 35 Jak se bránit proti kyberšikaně.....	90
Graf č. 36 Spokojenost s mediální výchovou ve škole	90
Graf č. 37 Zkušenost s šikanou	91
Graf č. 38 Je kyberšikana pro oběť horší než šikana?.....	91

Graf č. 39 Znáš někoho, kdo se stal obětí kyberšikany?	92
Graf č. 40 Znáš někoho, kdo se stal obětí šikany?	92
Graf č. 41 Prostřednictvím čeho se tak stalo?	93
Graf č. 42 Délka doby obtěžování.....	93
Graf č. 43 Víš, kdo ti v kyberprostoru ubližoval?.....	94
Graf č. 44 Ochota žáků svěřit se s případnou zkušeností kyberšikany	94
Graf č. 45 Názor na kyberšikanu.....	95
Graf č. 46 Svědkem kyberšikany	95
Graf č. 47 Kdo se stal obětí kyberšikany	96

Přílohy

Příloha č. 1 Tabulky:

Tabulka 7 Vybavenost dětí komunikačními zařízeními

	relativní četnost (%)
Mobilní telefon	100
Tablet	53
Počítač	37
Notebook	30
Jen společný počítač	15
Jen společný notebook	8
Nemám nic z uvedených možností	0

Tabulka 8 První mobilní telefon

	relativní četnost (%)
1-5	5
6-10	75
11-15	20
Nemám mobilní telefon	0
Celkem	100

Tabulka 9 První tablet?

	relativní četnost (%)
1 rok- 5 let	0
6- 10 let	20
11- 15 let	33
Nemám tablet	47
Celkem	100

Tabulka 10 První notebook/počítač

	relativní četnost (%)
1- 5 let	3
6- 10 let	20
11- 15 let	44
Nemám notebook/ počítač	10
Mám jen společný notebook/ počítač	23
Celkem	100

Tabulka 11 Trávení času na mobilním telefonu během dne

	relativní četnost (%)
Méně než 1 hodinu	40
2 – 3 hodiny	17
4 – 5 hodin	38
Více než 5 hodin	5
Nemám mobilní telefon	0
Celkem	100

Tabulka 12 Trávení času na tabletu během dne

	relativní četnost (%)
Méně než hodinu	38
2 – 3 hodiny	10
4 – 5 hodin	3
Více než 5 hodin	2
Nemám tablet	47
Celkem	100

Tabulka 13 Trávení času na notebooku/ počítači během dne

	relativní četnost (%)
Méně než hodinu	42
2 – 3 hodiny	28
4 – 5 hodin	12
Více než 5 hodin	8
Nemám notebook/ počítač	10
Celkem	100

Tabulka 14 Nejčastější účel využívání internetu

	relativní četnost (%)
Pro zábavu (hry, sociální sítě)	67
Pro přípravu do školy	27
Čtení knih, informace o dění ve škole	6
Jiné	0
Celkem	100

Tabulka 15 Připojování k internetu ve škole

	relativní četnost (%)
Ano, pravidelně	2
Ano někdy	43
Ne	55
Celkem	100

Tabulka 16 Připojování k internetu během cestování

	relativní četnost (%)
Ano, vždy	17
Ano, někdy	41
Ne	42
Celkem	100

Tabulka 17 Profil na sociální síti

	relativní četnost (%)
Ano	97
Ne	3
Celkem	100

Tabulka 18 Druhy sociálních sítí

	relativní četnost (%)
Facebook	85
Instagram	65
Snapchat	37
Ask	8
Twitter	17
Messenger	68
Youtube	77
Skype	37
Viber	8
Jiné	15
Nemám profil	3

Tabulka 19 První profil na sociální síti

	relativní četnost (%)
Než jsem nastoupil/a do školy	3
Během 1. nebo 2. třídy	14
Během 3. -5. třídy	72
Později	8
Nemám profil	3
Celkem	100

Tabulka 20 Zřízení profilu se souhlasem rodičů

	relativní četnost (%)
Ano	77
Ne	20
Nemám profil	3
Celkem	100

Tabulka 21 Informovanost rodičů o profilu dětí na sociálních sítích

	relativní četnost (%)
Ano	92
Ne	0
Nevím	5
Nemám profil	3
Celkem	100

Tabulka 22 Počet přátel na Facebooku

	relativní četnost (%)
1-50	28
51-100	27
101-200	22
201- více	8
Nemám Facebook	15
Celkem	100

Tabulka 23 Počet přátel v reálném světě

	relativní četnost (%)
1-5	5
6-10	7
11-15	7
16-20	8
21- více	73
Celkem	100

Tabulka 24 Nejčastější informace sdílené na sociálních sítích

	relativní četnost (%)
Osobní data	5
Fotografie	42
Videa	18
Informace o tom, kde jsem, co dělám	7
Informace o rodičích	1
Informace o své rodině	2
Informace o kamarádech	4
Informace o škole	1
Jiné	18
Nemám profil	2
Celkem	100

Tabulka 25 Pokud nahráváš videa, koho nahráváš?

	relativní četnost (%)
Kamarády	25
Sourozence	10
Rodiče	0
Učitele	0
Někoho jiného	3
Nenahrávám videa	62
Celkem	100

Tabulka 26 Využití nahrávky

	relativní četnost (%)
Nechám si ji uloženou v mobilu	25
Ukážu ji někomu jinému	5
Vložím nahrávku na internet	8
Jiné	0
Nenahrávám videa	62
Celkem	100

Tabulka 27 Důvod nahrávání jiné osoby na videa

	relativní četnost (%)
Z nudy	7
Na památku	23
Kvůli pomstě	0
Nahrávána osoba si to přála	8
Jiné důvody	0
Nenahrávám videa	62
Celkem	100

Tabulka 28 Jak by ses zachoval/ a, kdybys zjistil/a, že někdo zveřejnil tvou fotografii nebo video na internet?

	relativní četnost (%)
Požádal/a bych správce webu o stažení	37
Požádal/a bych o radu kamaráda	13
Požádal/a bych o radu rodiče	32
Požádal/a bych o radu učitele	10
Nevěděl/a bych si rady	5
Jiné	3
Celkem	100

Tabulka 29 Seznámení s pravidly bezpečného používání mobilního telefonu a internetu

	relativní četnost (%)
Rodiče	8
Kamarádi	7
Učitelé a škola	50
TV	0
Časopisy	0
Internet	10
Někdo jiný	7
Nikdo	18
Celkem	100

Tabulka 30 Dodržování zásad bezpečného používání internetu

	relativní četnost (%)
Vždy	51
Většinou	25
Někdy	17
Vůbec ne	7
Celkem	100

Tabulka 31 Zákaz mobilního telefonu

	relativní četnost (%)
Ano	60
Ne	22
Někdy	18
Celkem	100

Tabulka 32 Dostal/a ses někdy do některé z následujících situací?

	relativní četnost (%)
S kamaráda jsem byl/a raději on-line, než abychom šli společně ven	20
Hádal/a jsem se s rodiči kvůli času strávenému na internetu	22
Zanedbávám školu kvůli internetu	7
Nešel (nešla) jsem na kroužek	5
Zapomněl/a jsem na domácí povinnosti	38
jiné	23
Nedostal/a jsem se nikdy do některé ze situací	5

Tabulka 33 Trávení volného času

	relativní četnost (%)
Sport	58
Knihy, divadlo, koncerty	22
Nicnedělání, lenošení	25
TV	52
Scházení se s kamarády venku	60
Pomáhání rodičům, domácí práce, starám se o mladšího sourozence	50
Jiné	17

Tabulka 34 Znalosti termínu kyberšikana

	relativní četnost (%)
Ano	75
Ne	10
Nejsem si jistý/á	15
Celkem	100

Tabulka 35 První setkání s termínem kyberšikana

	relativní četnost (%)
Na internetu	7
Ve škole	42
Doma	0
V médiích (TV, noviny, rádio)	8
Mám osobní zkušenost	0
Termín kyberšikana znám, ale nevím, kde jsem se s ním poprvé setkal/a	25
Nevím	15
Jiné	3
Celkem	100

Tabulka 36 Rozhovor rodičů s dětmi na téma kyberšikana

	relativní četnost (%)
Ano	33
Ne	67
Celkem	100

Tabulka 37 Jak se bránit proti kyberšikaně

	relativní četnost (%)
Ano	72
Ne	10
Nejsem si jistý/á	18
Celkem	100

Tabulka 38 Spokojenost s mediální výchovou ve škole

	relativní četnost (%)
Ano, dozvěděla/a jsem se důležité informace	55
Ano, ale očekával/a jsem více nových informací	18
Ne	8
Byla zařazena až pozdě	2
Neumím posoudit	17
Celkem	100

Tabulka 39 Zkušenost s šikanou

	relativní četnost (%)
Ano	28
Ne	59
Nejsem si jistý/á	13
Celkem	100

Tabulka 40 Je kyberšikana pro oběť horší než šikana?

	relativní četnost (%)
Ano	36
Ne	17
Nevím	47
Celkem	100

Tabulka 41 Znáš někoho, kdo se stal obětí kyberšikany?

	relativní četnost (%)
Ano	15
Ne	65
Nevím	20
Celkem	100

Tabulka 42 Znáš někoho, kdo se stal obětí šikany?

	relativní četnost (%)
Ano	33
Ne	55
Nevím	12
Celkem	100

Tabulka 43 Byl/a jsi někdy vystaven/a níže uvedenému chování prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu?

	relativní četnost (%)
Nadávání, urážení, zesměšňování	12
Vydírání	5
Nabourání do mého profilu	7
Zveřejňování mé ponižující fotografie či videa o mě	3
Zastrašování či výhružka	3
Pomluvy	10
Lži	8
Nebyl/a jsem vystavena žádnému z uvedených chování	52
Celkem	100

Tabulka 44 Prostřednictvím čeho se tak stalo?

	relativní četnost (%)
Sociální sítě (Facebook, Instagram...)	22
E-mail	13
Chat	7
SMS	3
Jiné	3
Nebyl/a jsem vystaven/a kyberšikaně	52
Celkem	100

Tabulka 45 Délka doby obtěžování

	relativní četnost (%)
Jeden den	17
Méně než týden	13
Týden	8
Měsíc	5
Rok	3
Více než rok	0
Obtěžování stále trvá	2
Nebyla/a jsem vytaven/a kyberšikaně	52
Celkem	100

Tabulka 46 Víš, kdo ti v kyberprostoru ubližoval?

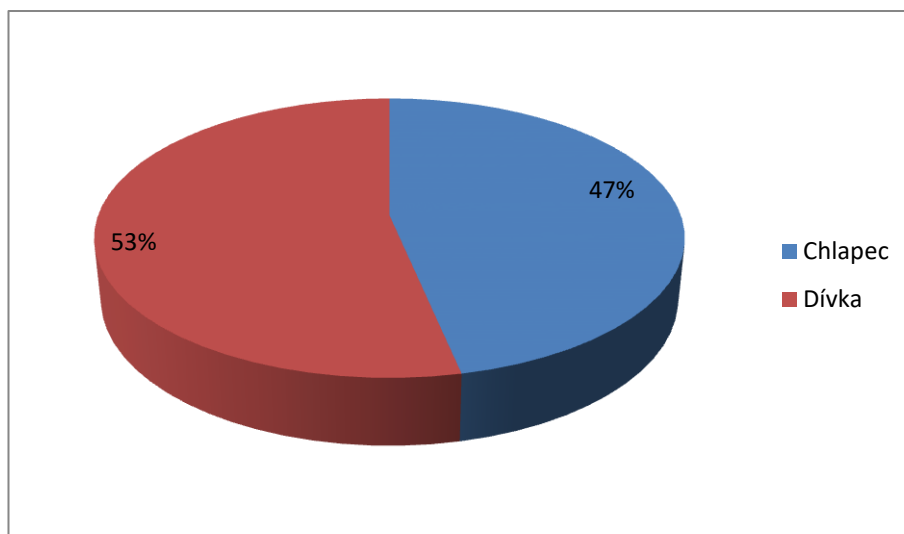
	relativní četnost (%)
Spolužák, spolužačka	5
Více spolužáků	2
Někdo, koho neznám	10
Nejlepší kamarád/ka	0
Kamarád/ka ze školy	8
Kamarád/ka z kroužku	0
Kamarád/ka ze sportovního oddílu	0
Někdo jiný	3
Nevím	20
Něbyl/a jsem vystaven/a kyberšikaně	52
Celkem	100

Tabulka 47 Kdo se stal obětí kyberšikanery

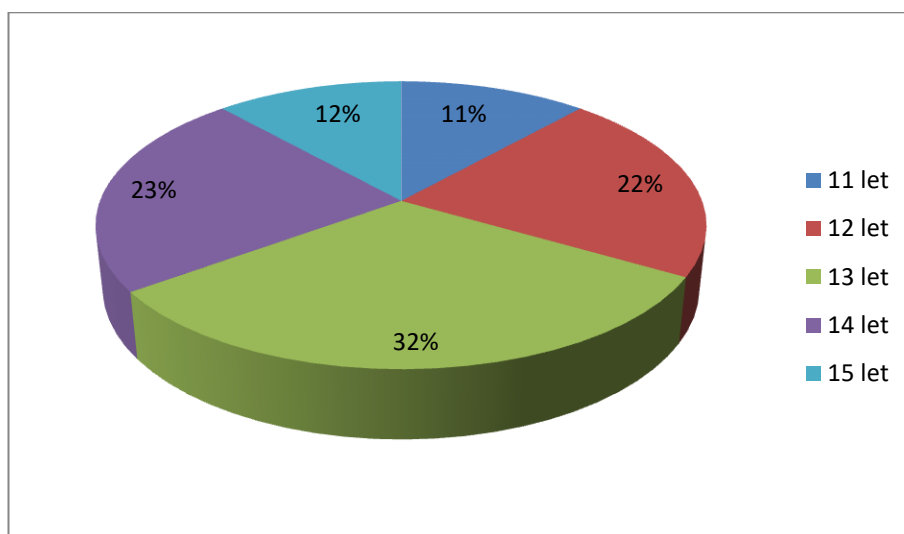
	relativní četnost (%)
Spolužák, spolužačka	3
Kamarád, kamarádka	10
Učitel, učitelka	0
Cizí osoba	2
Jiné	5
Nestal/a jsem se obětí kyberšikanery	80
Celkem	100

Příloha č. 2: Grafy

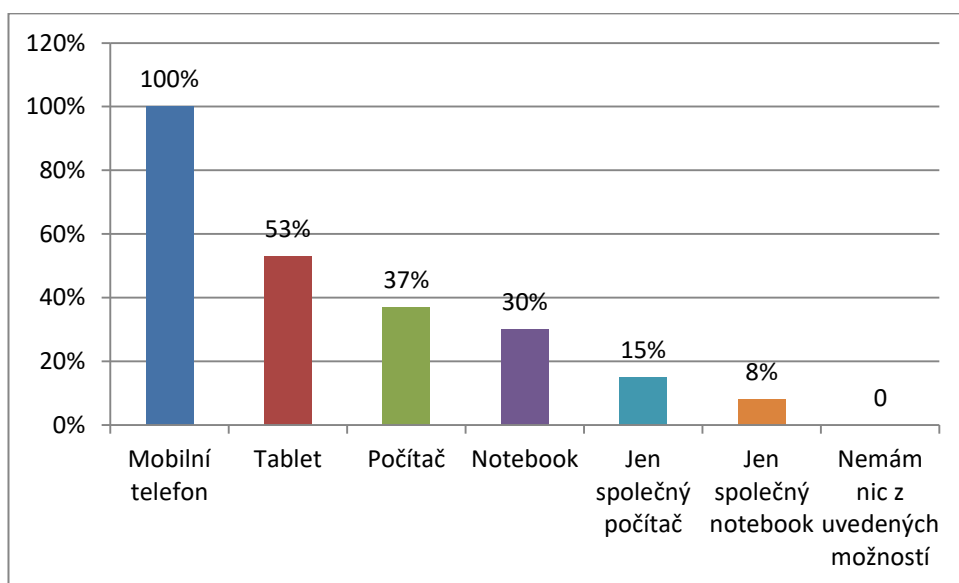
Graf č. 7 Pohlaví

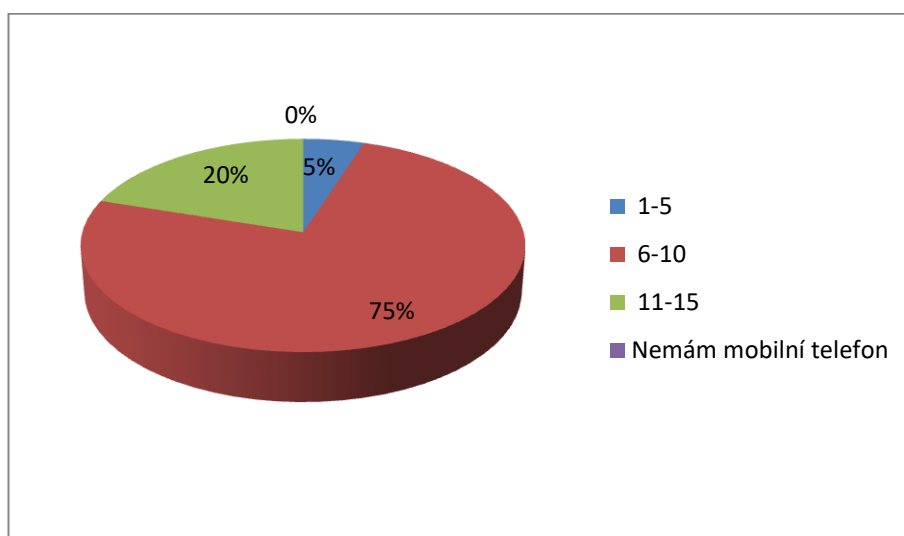
Graf č. 8 Věk

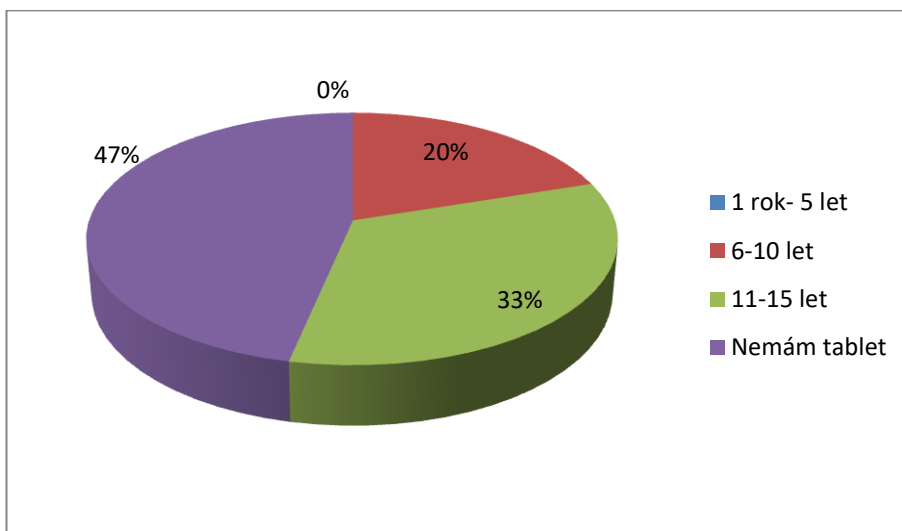
Graf č. 9 Vybavenost dětí komunikačními zařízeními

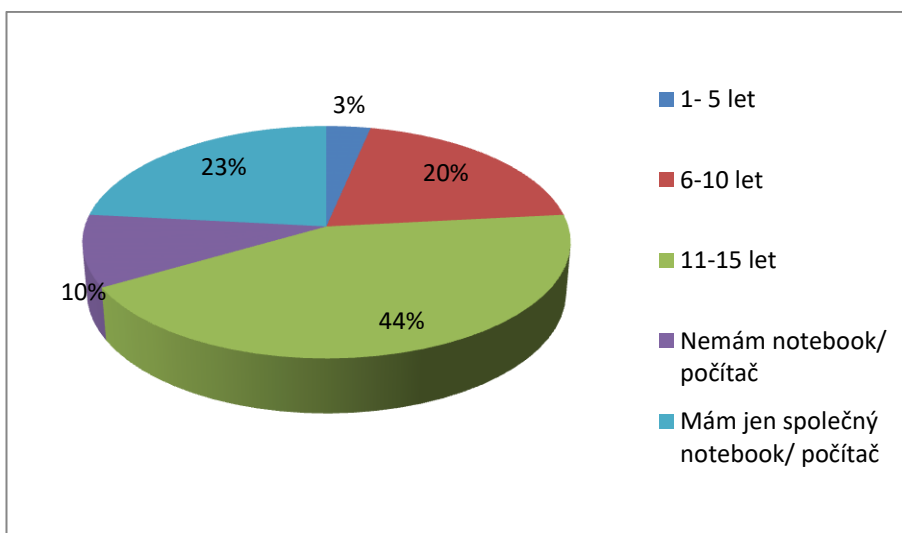
Graf č. 10 První mobilní telefon

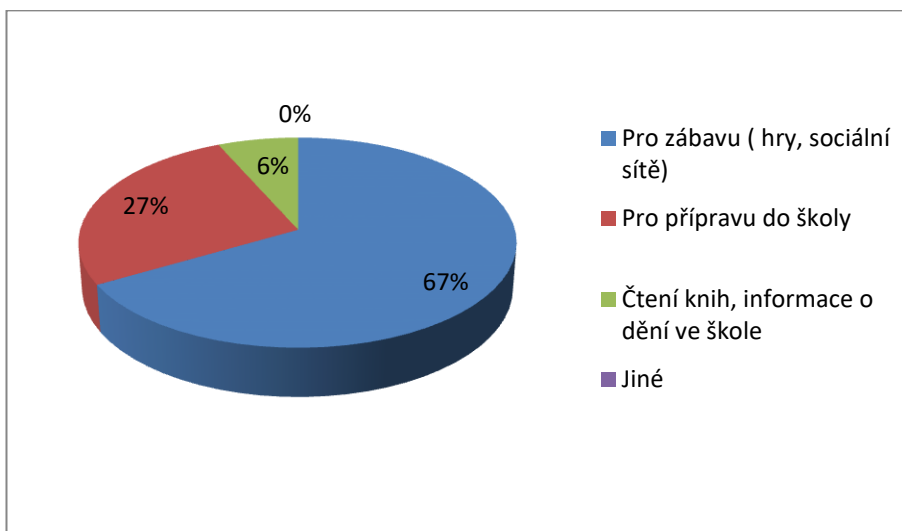
Graf č. 11 První tablet

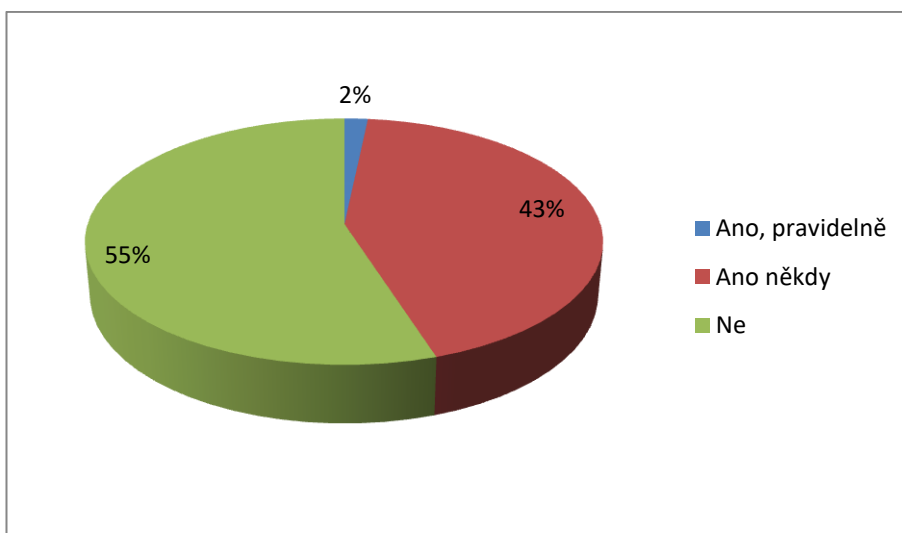
Graf č. 12 První notebook/počítač

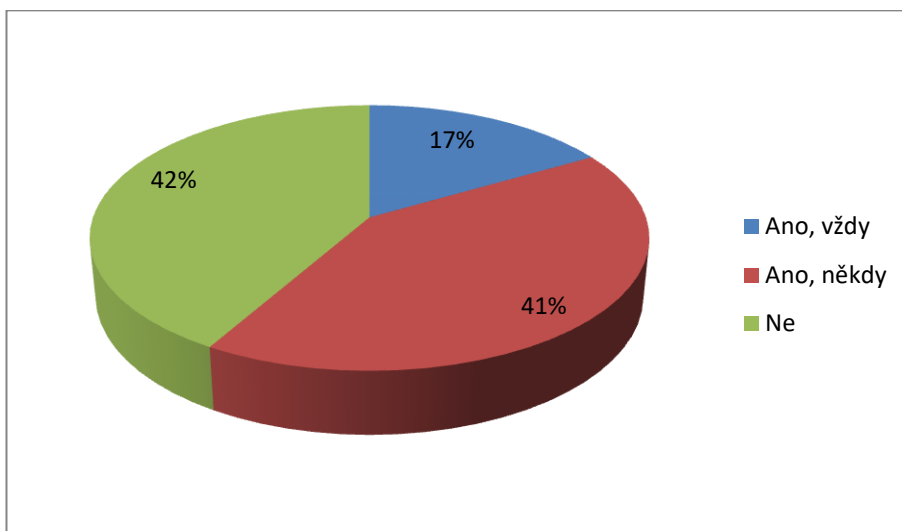
Graf č. 13 Nejčastější účel využívání internetu

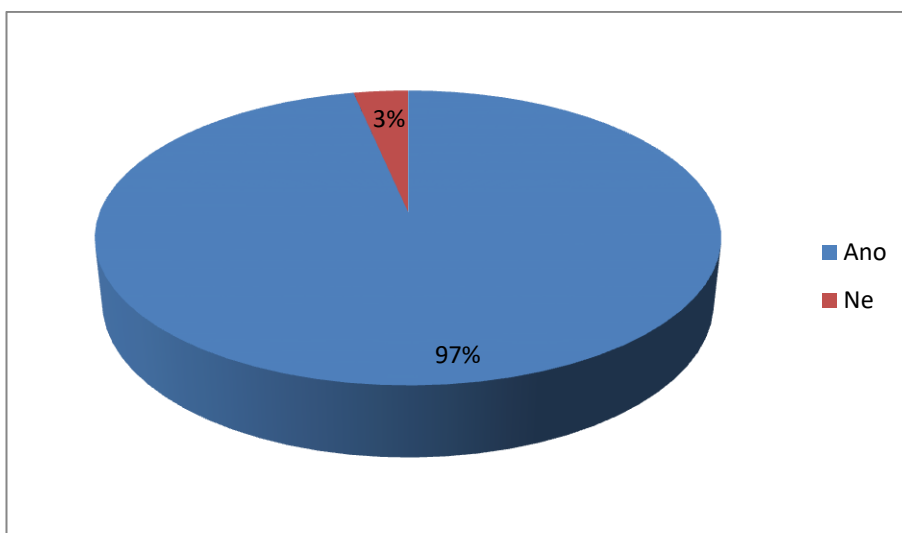
Graf č. 14 Připojování k internetu ve škole

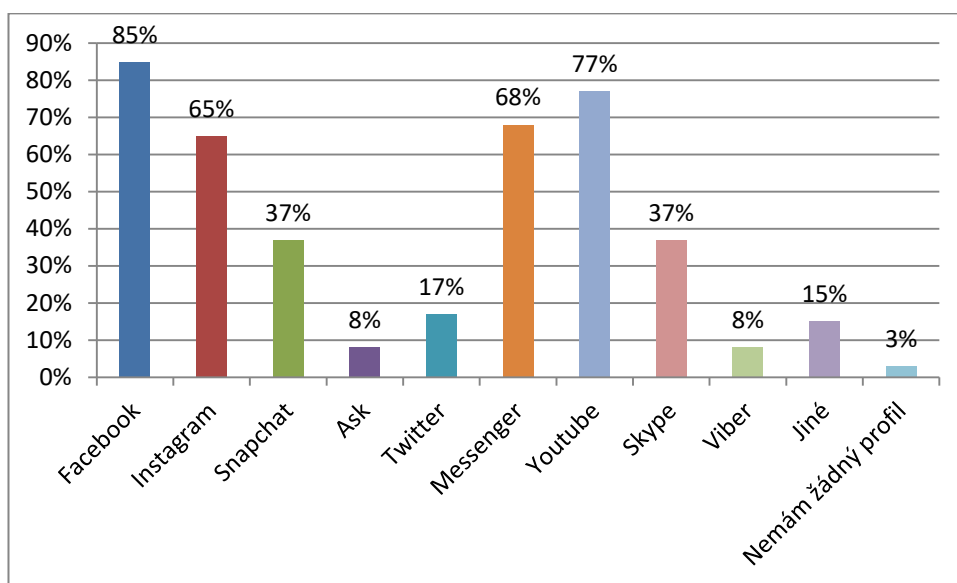
Graf č. 15 Připojování k internetu během cestování

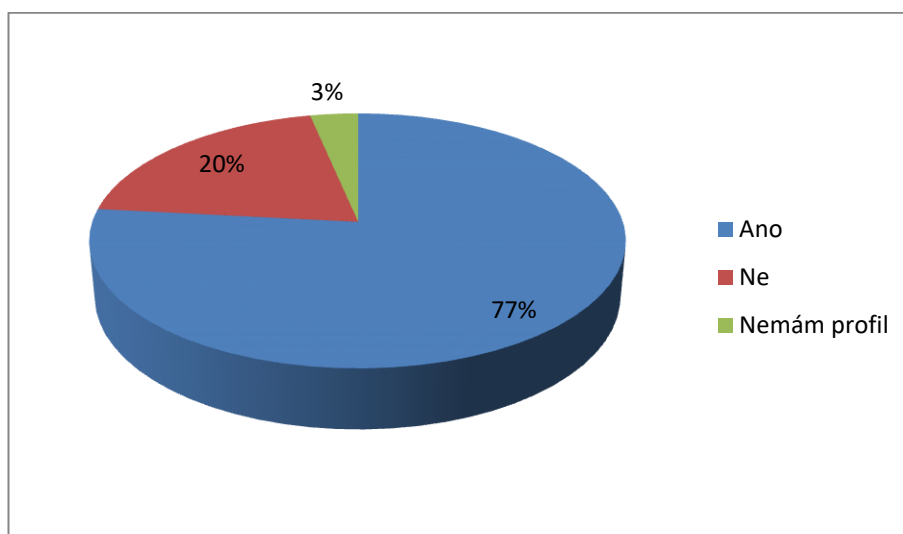
Graf č. 16 Profil na sociálních sítích

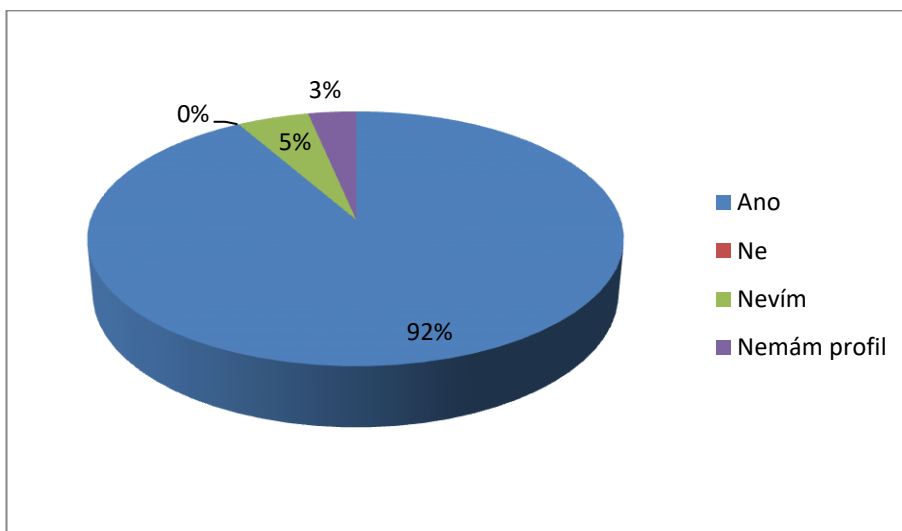
Graf č. 17 Druhy sociálních sítí

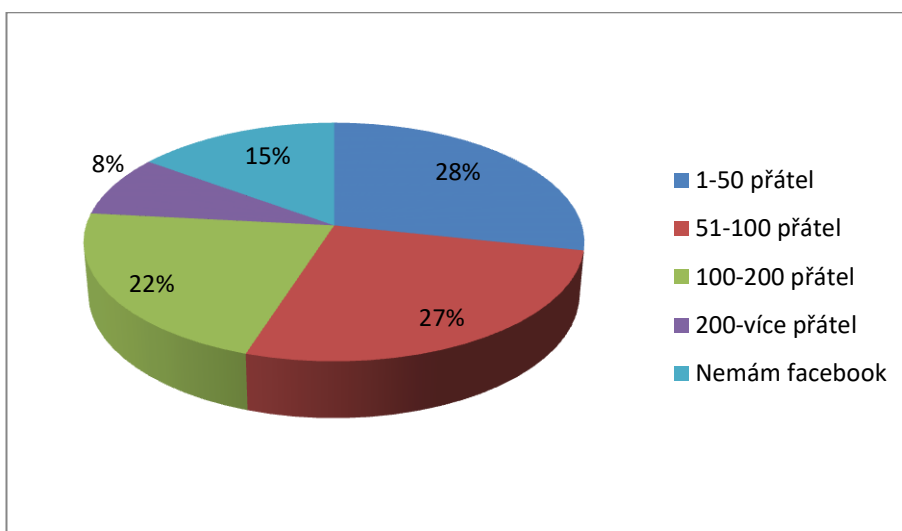
Graf č. 18 Zřízení profilu se souhlasem rodičů

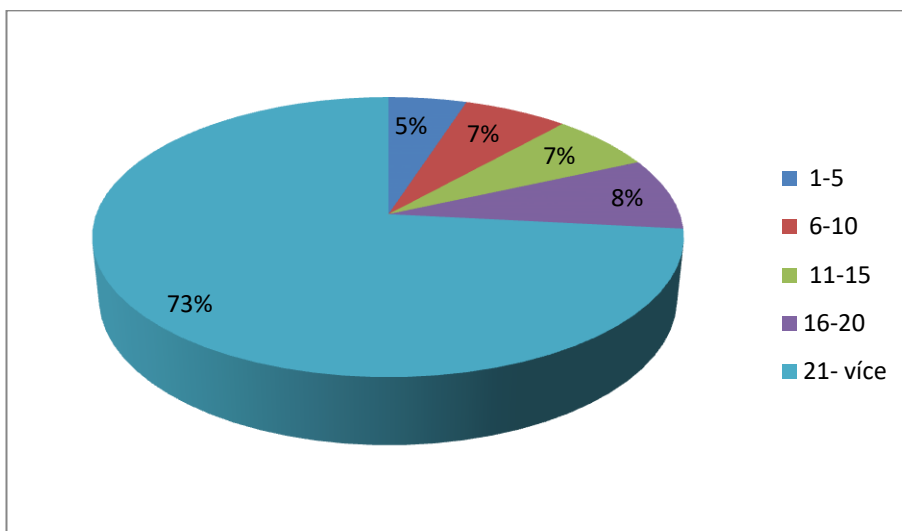
Graf č. 19 Informovanost rodičů o profilu dětí na sociálních sítích

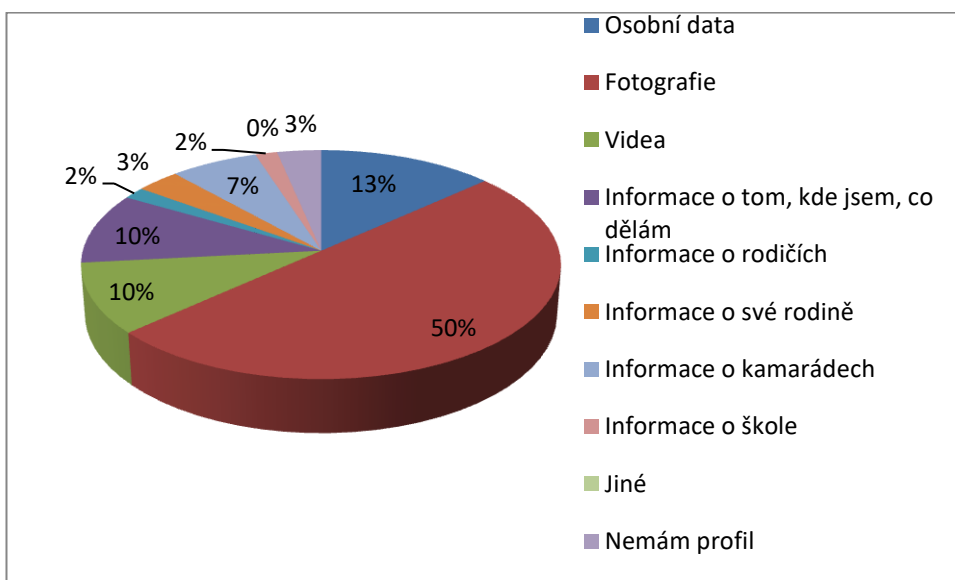
Graf č. 20 Počet přátel na facebooku

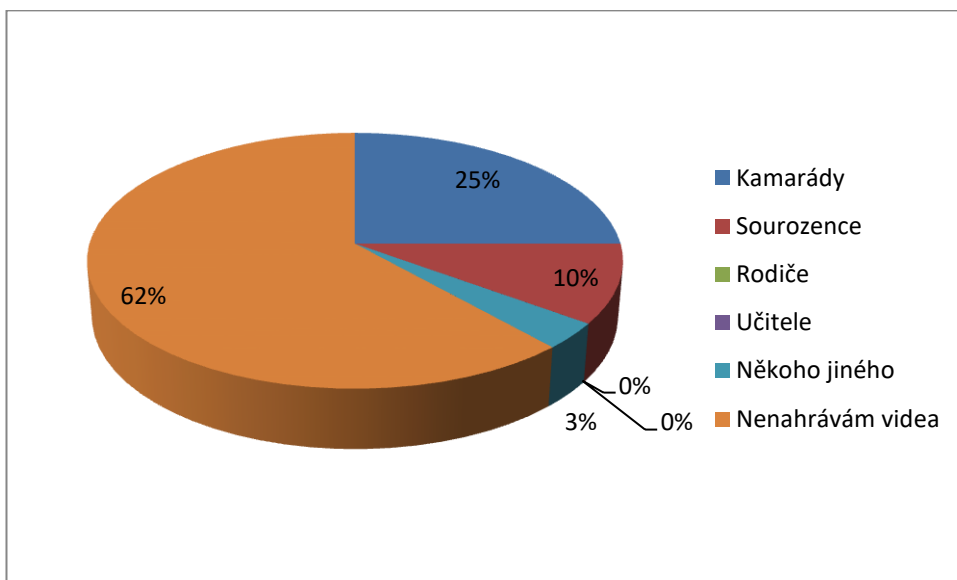
Graf č. 21 Počet přátel v reálném světě

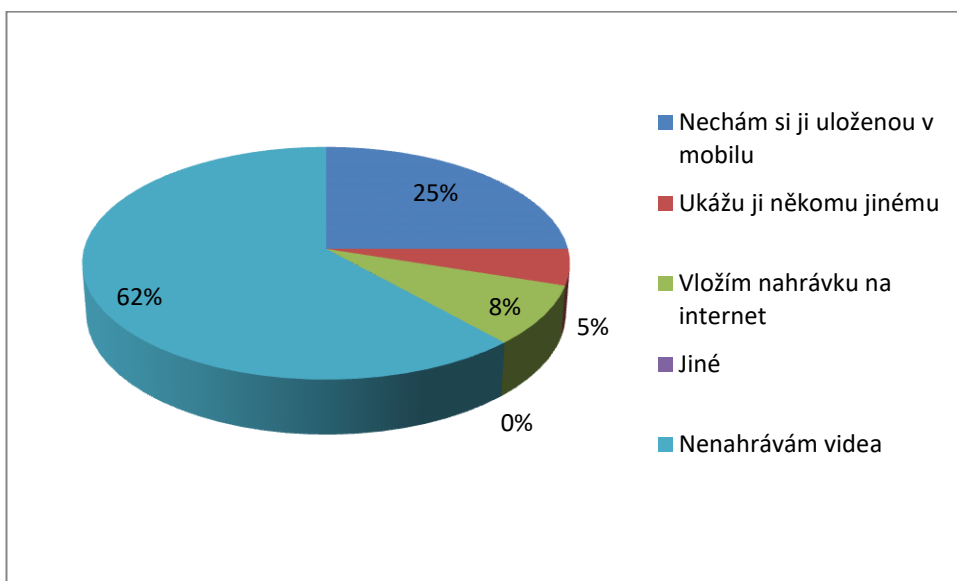
Graf č. 22 Nejčastější informace sdílené na sociálních sítích

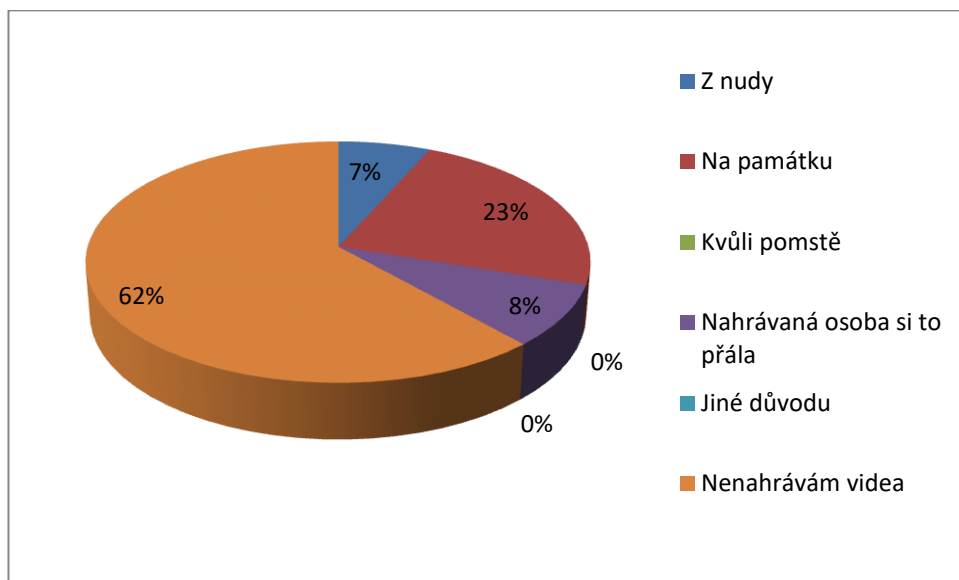
Graf č. 23 Pokud nahráváš videa, koho nahráváš?

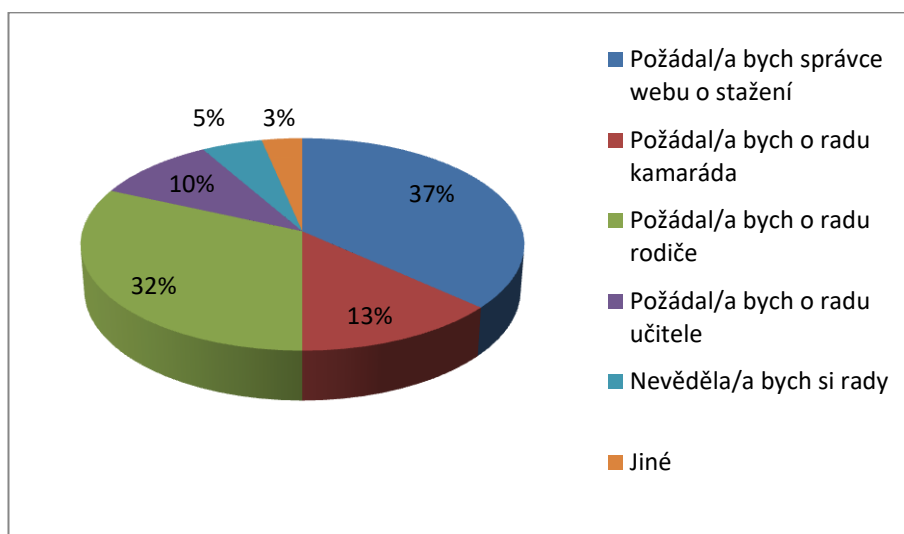
Graf č. 24 Využití nahrávky

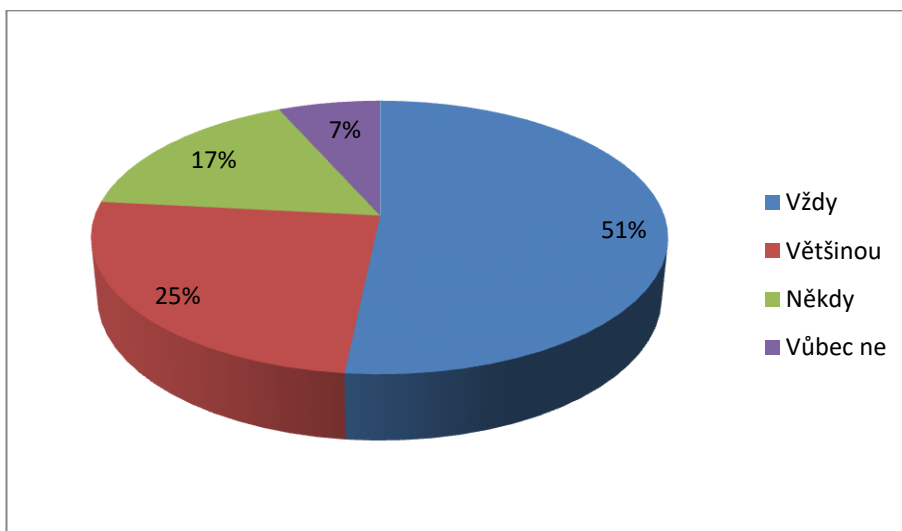
Graf č. 25 Důvod nahrávání jiné osoby

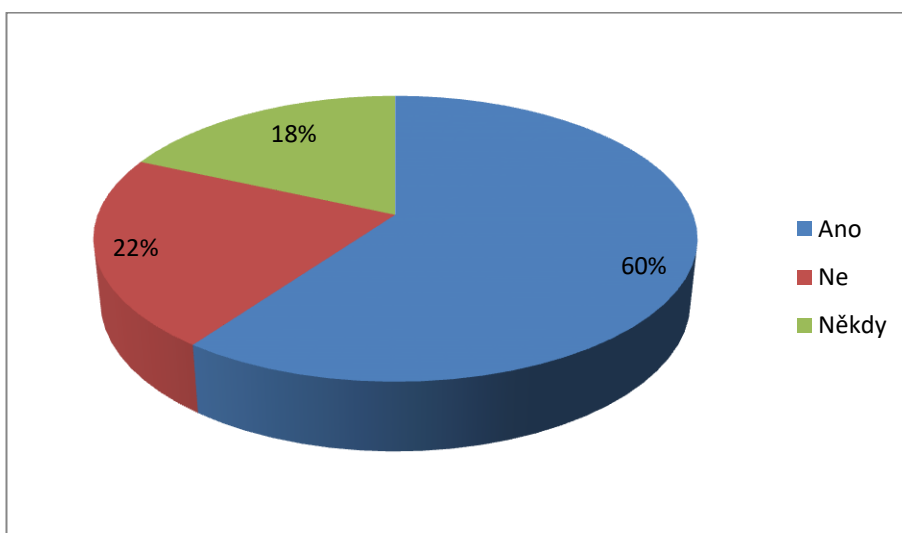
Graf č. 26 Jak by ses zachoval/a, kdybys zjistil/a, že někdo zveřejnil tvou fotografii nebo video na internet?

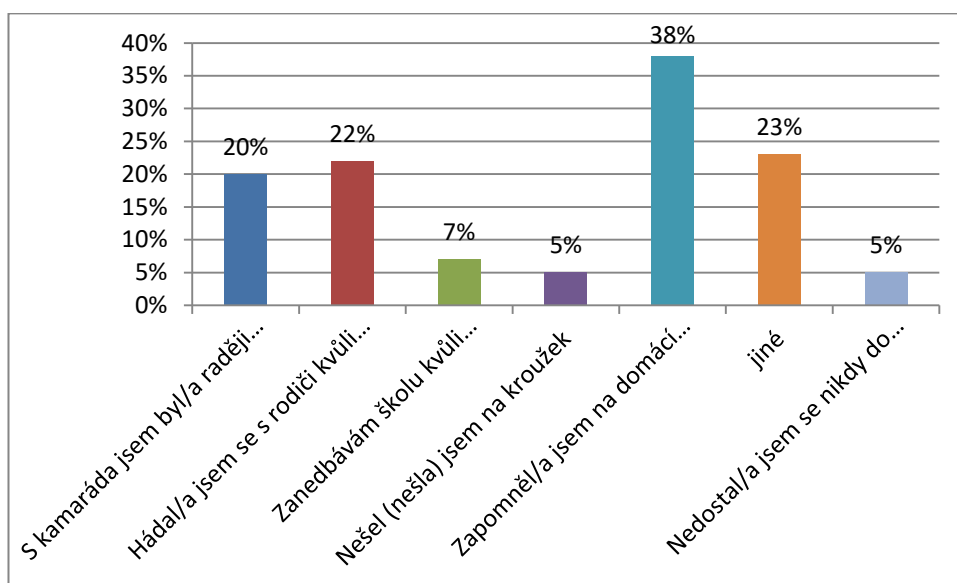
Graf č. 27 Dodržování zásad bezpečného používání internetu

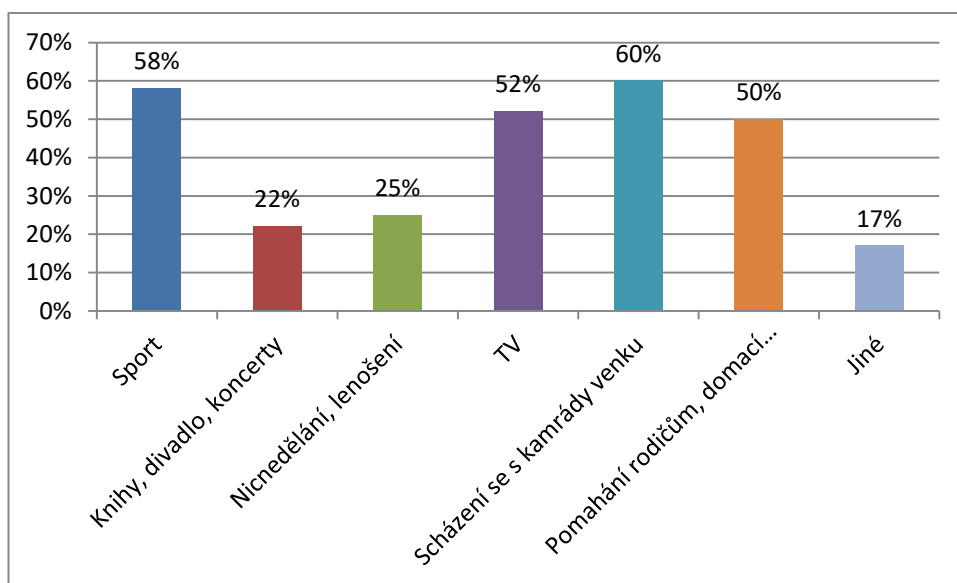
Graf č. 28 Zákaz mobilního telefonu

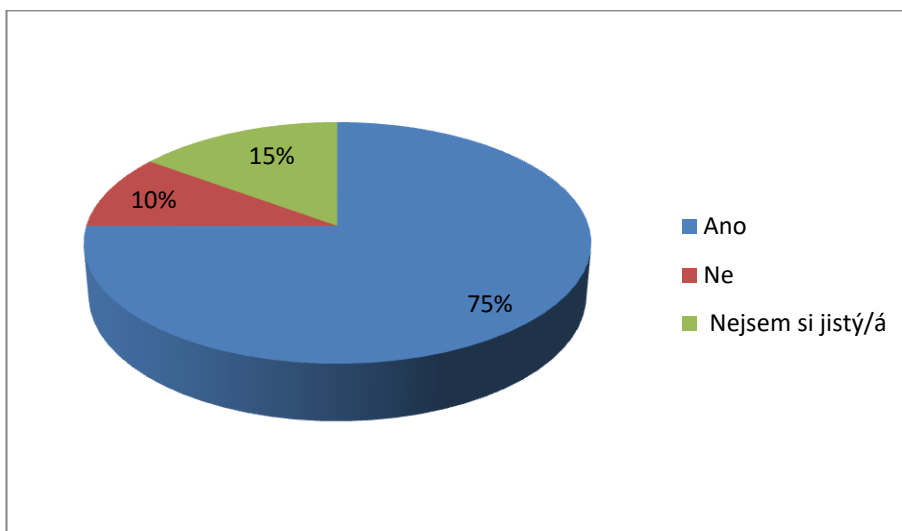
Graf č. 29 Dostal/a ses někdy do některé z následujících situací?

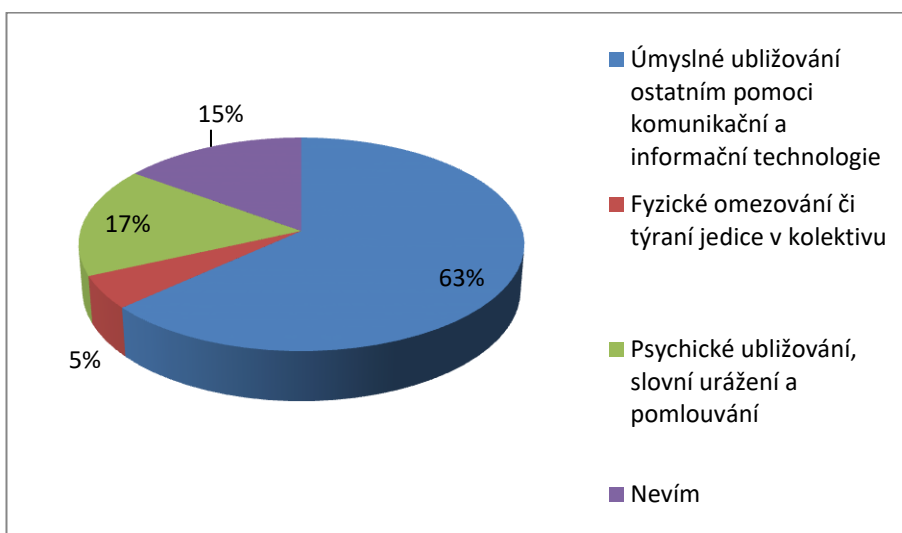
Graf č. 30 Trávení volného času

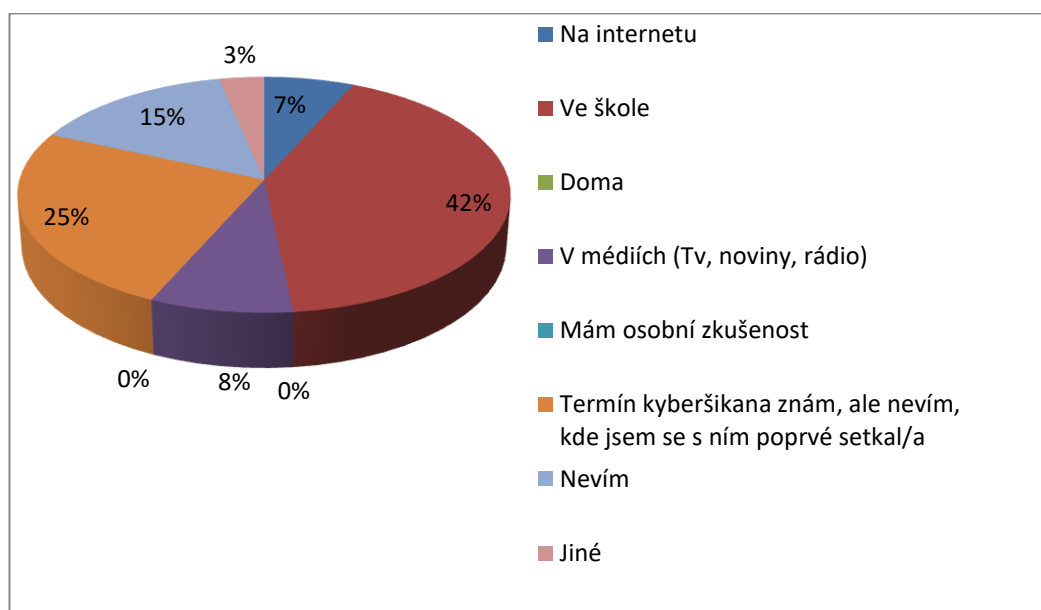
Graf č. 31 Znalosti termínu kyberšikany

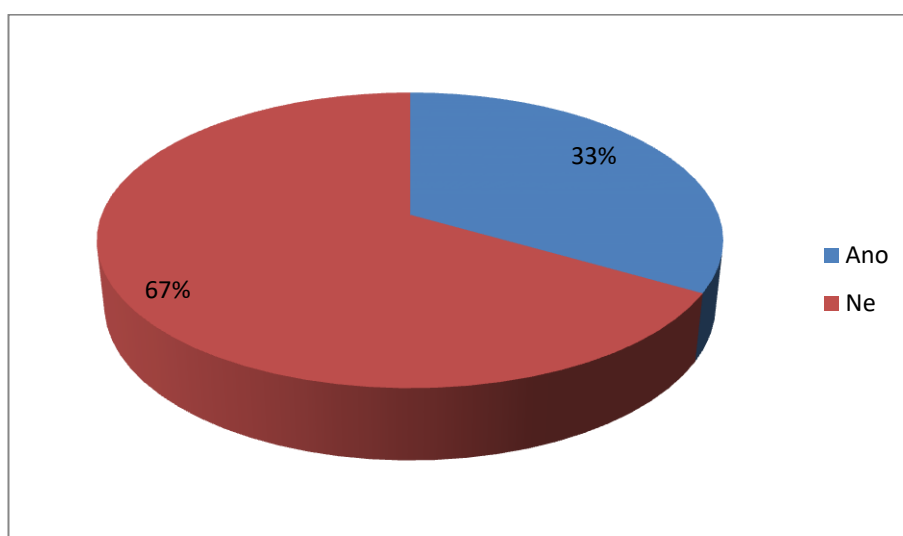
Graf č. 32 Definice kyberšikany

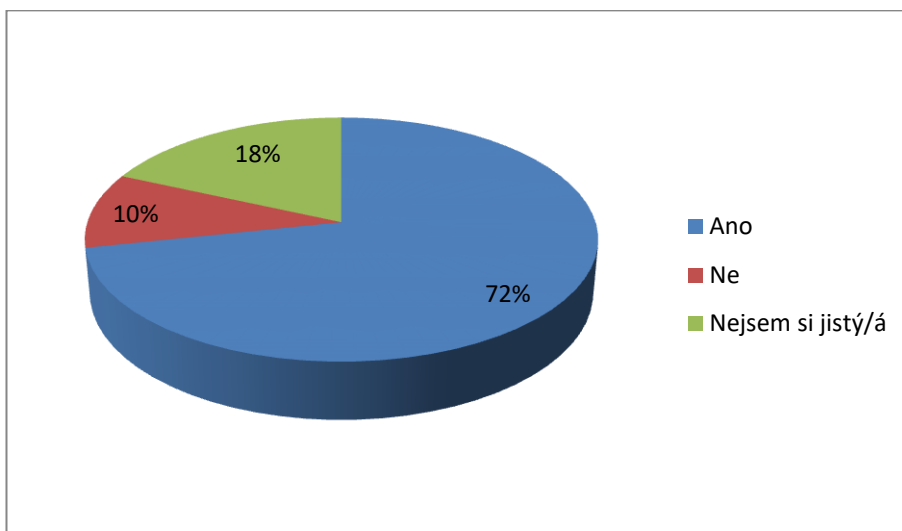
Graf č. 33 První setkání s termínem kyberšikana

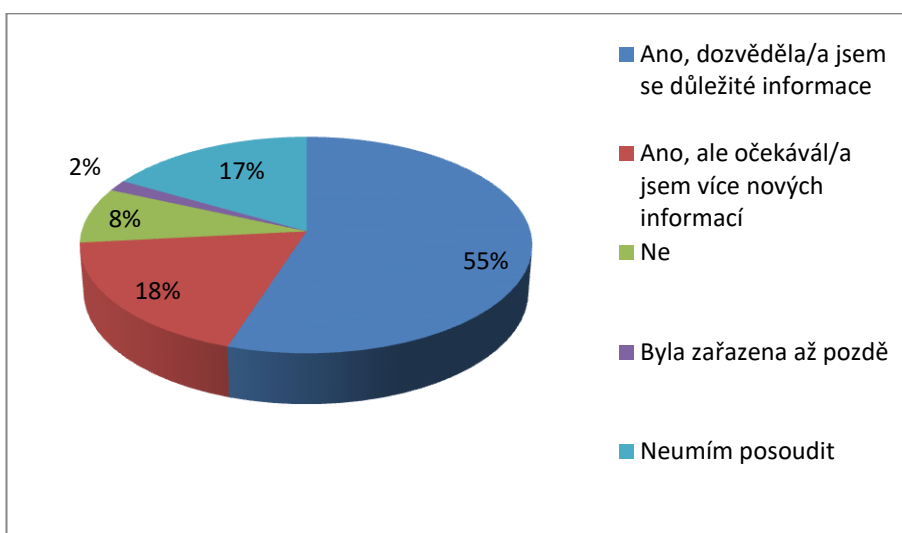
Graf č. 34 Rozhovor rodičů s dětmi na téma kyberšikana

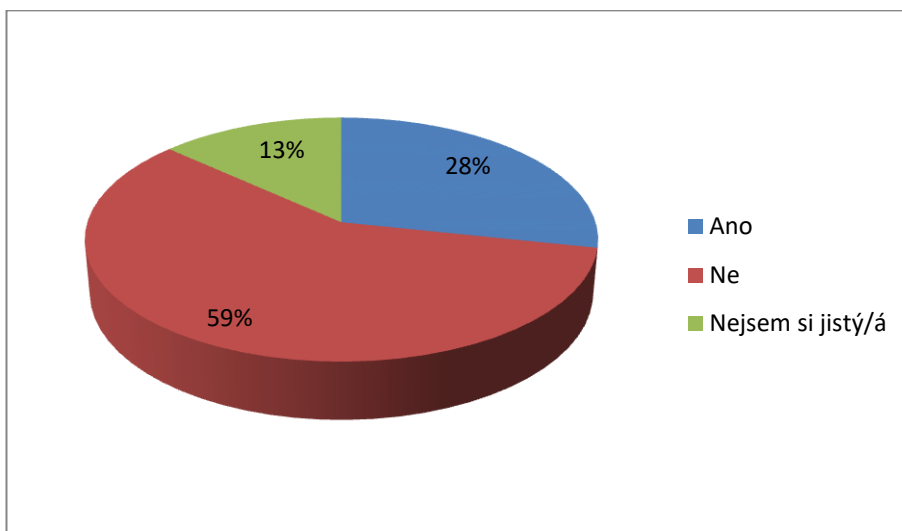
Graf č. 35 Jak se bránit proti kyberšikaně

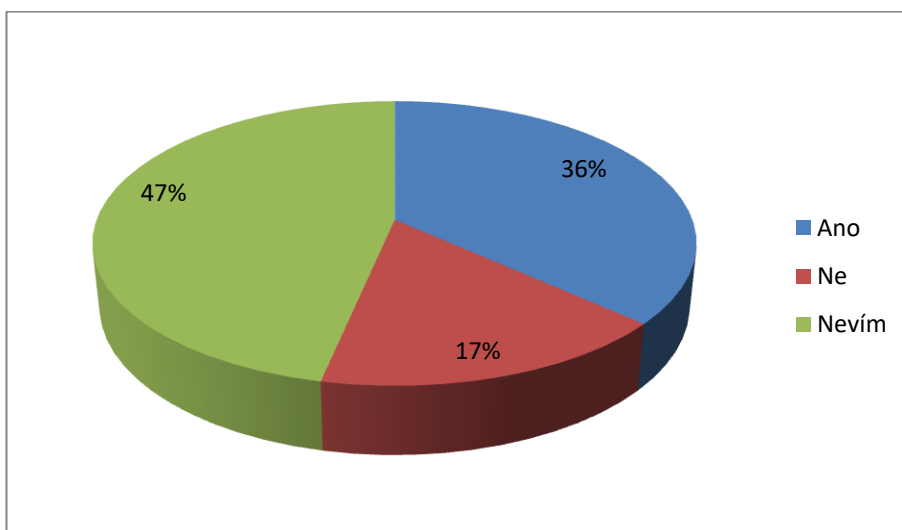
Graf č. 36 Spokojenost s mediální výchovou ve škole

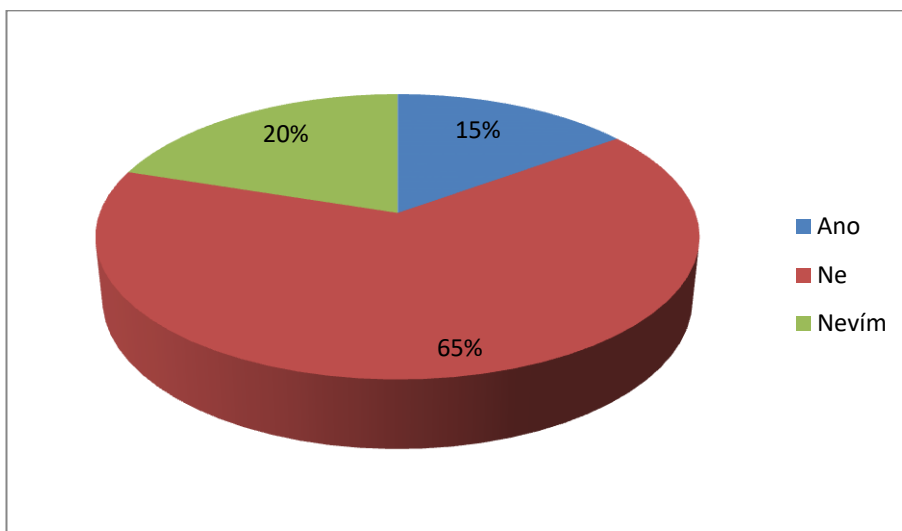
Graf č. 37 Zkušenost s šikanou

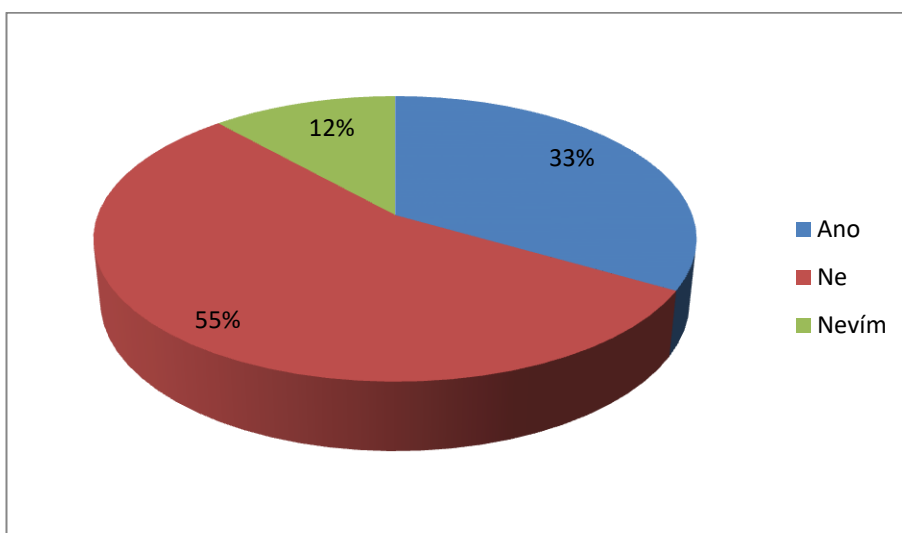
Graf č. 38 Je kyberšikana pro oběť horší než šikana?

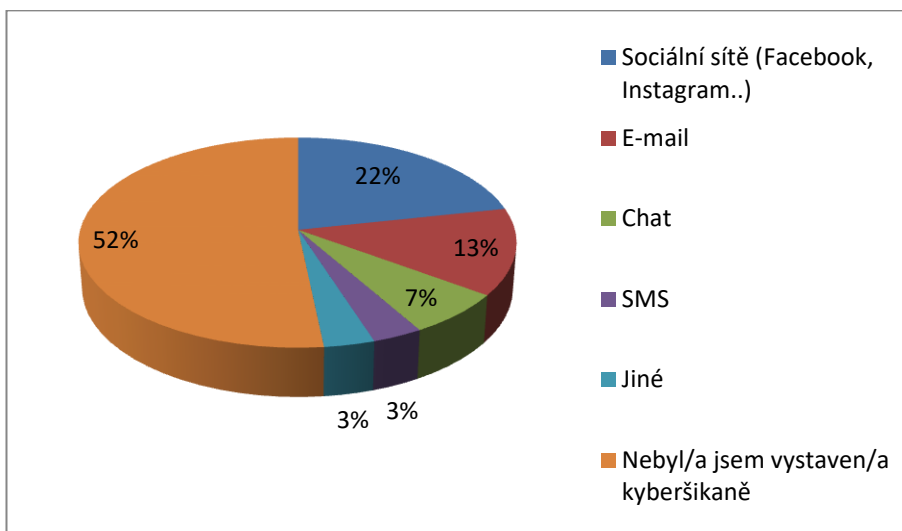
Graf č. 39 Znáš někoho, kdo se stal obětí kyberšikany?

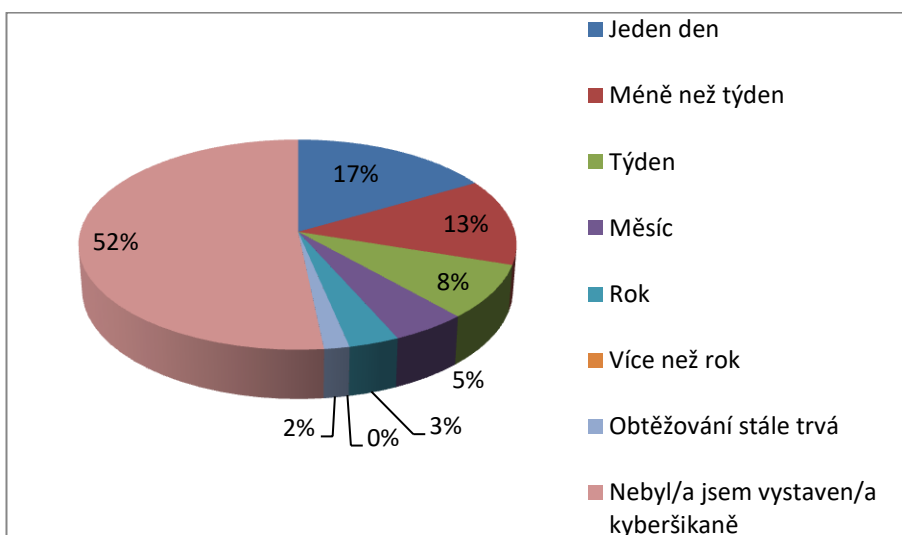
Graf č. 40 Znáš někoho, kdo se stal obětí šikany?

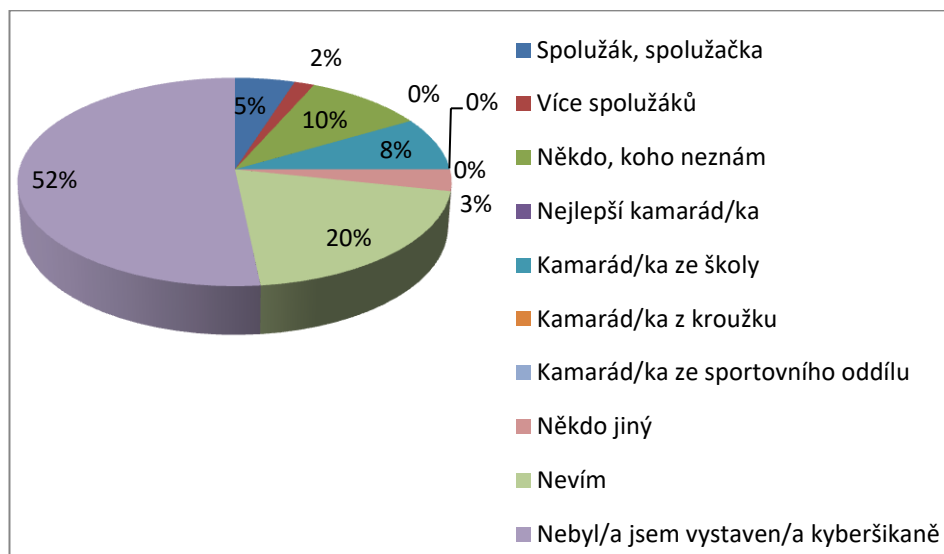
Graf č. 41 Prostřednictvím čeho se tak stalo?

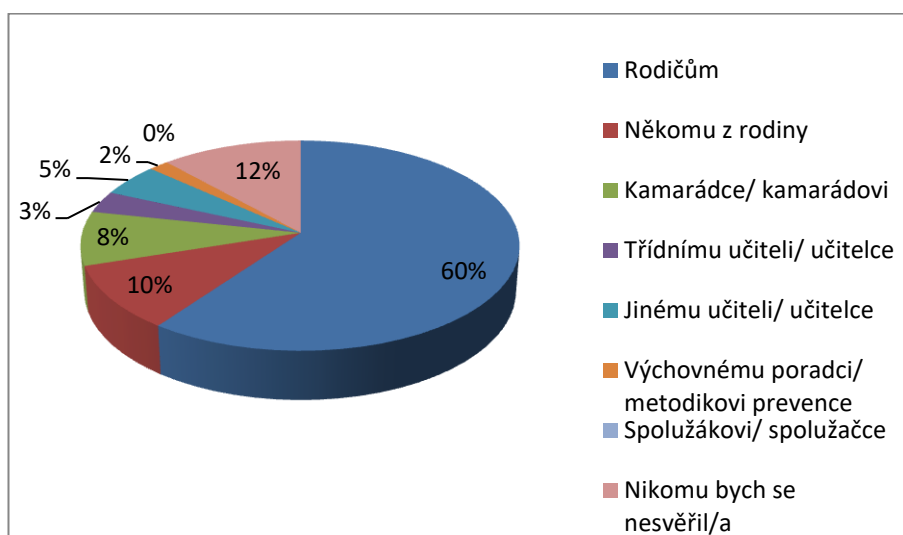
Graf č. 42 Délka doby obtěžování

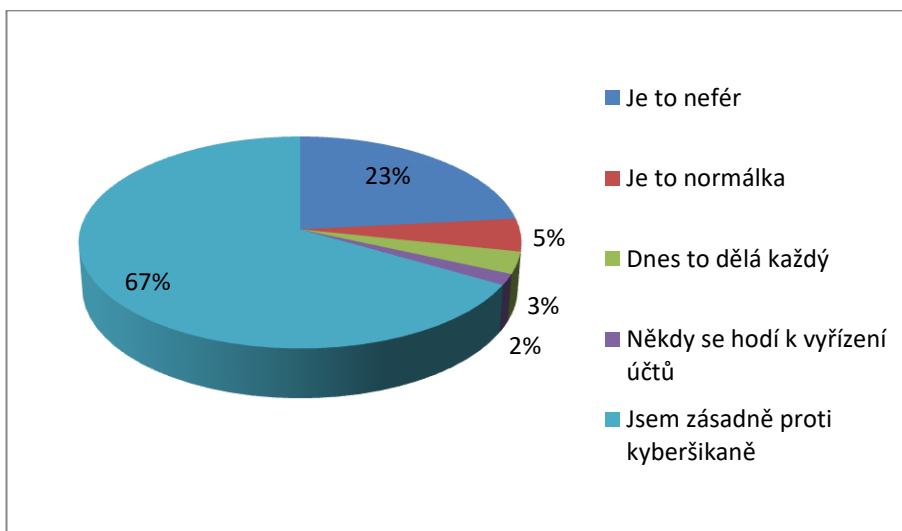
Graf č. 43 Víš, kdo ti v kyberprostoru ubližoval?

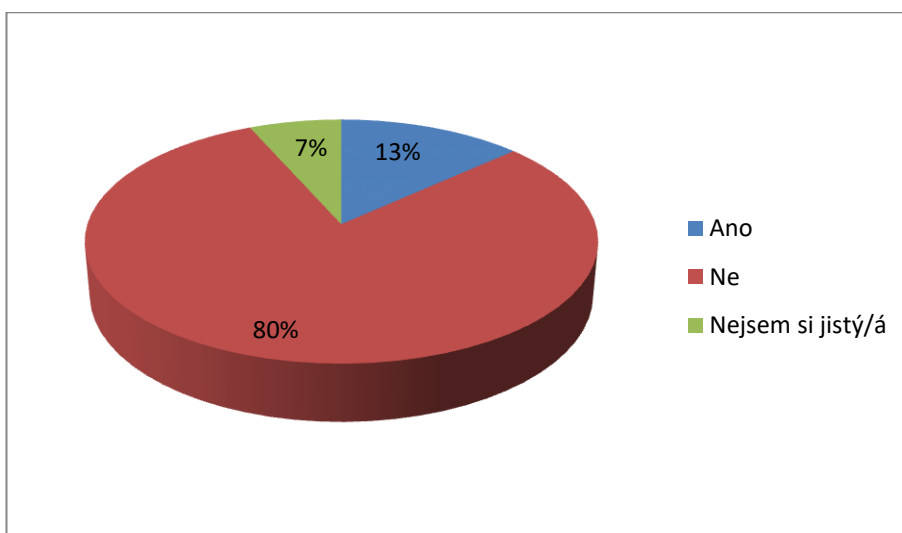
Graf č. 44 Ochota žáků svěřit se s případnou zkušeností kyberšikanou

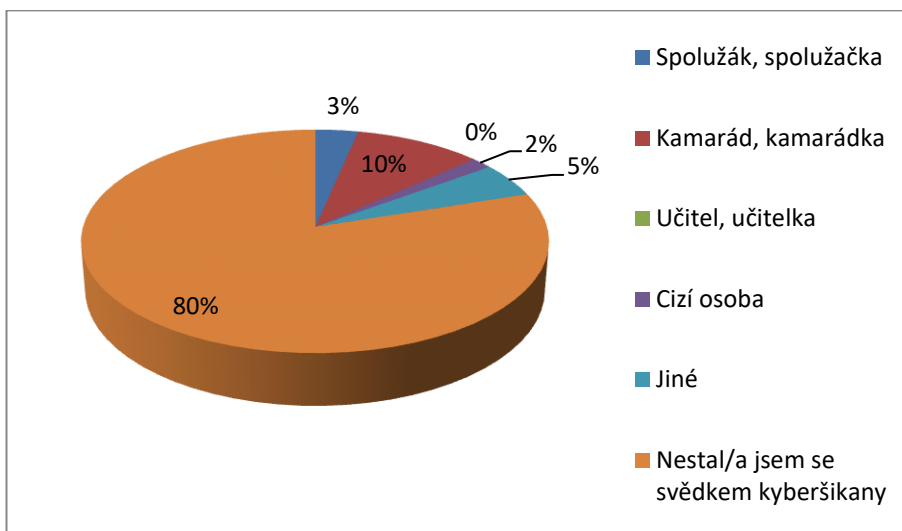
Graf č. 45 Názor na kyberšikanu

Graf č. 46 Svědkem kyberšikany

Graf č. 47 Kdo se stal obětí kyberšikany

Příloha č. 3:

Kyberšikana- dotazník

Dobrý den, jsem studentkou 3. lékařské fakulty UK v Praze oboru veřejné zdravotnictví. Součástí mé bakalářské práce je průzkumné šetření týkající se tématu kyberšikana. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění mého dotazníku. Tento dotazník je zcela anonymní. Postup při vyplňování dotazníku je jednoduchý. U všech otázek jsou možnosti odpovědí na výběr. Prosím Vás o upřímné a pravdivé odpovědi. Dotazník bude sloužit pouze jako materiál k mé bakalářské práci.

Děkuji za váš čas a spolupráci.

1. Pohlaví
 - a) Chlapec
 - b) Dívka
2. Věk
 - a) 11
 - b) 12
 - c) 13
 - d) 14
 - e) 15
3. Máš svůj...?
 - a) Mobilní telefon
 - b) Tablet
 - c) Počítač
 - d) Notebook
 - e) Jen společný počítač
 - f) Jen společný notebook
 - g) Nemám nic z uvedených možností
4. Které služby v mobilu využíváš?
 - a) SMS
 - b) Telefonování
 - c) Internet
 - d) Fotografování

- e) MMS
 - f) Hry
 - g) Přehrávání hudby
 - h) Videokamera
 - i) Jiné
 - j) Nemám mobilní telefon
5. V kolika letech si dostal/a svůj první mobilní telefon?
- a) 1-5
 - b) 6-10
 - c) 11-15
 - d) Nemám mobilní telefon
6. V kolika letech si dostal/a svůj první tablet?
- a) 1-5
 - b) 6-10
 - c) 11-15
 - d) Nemám tablet
7. V kolika letech si dostal/a svůj první notebook/ počítač?
- a) 1-5
 - b) 6-10
 - c) 11-15
 - d) Mám jen společný notebook/počítač
 - e) Nemám notebook/počítač
8. Kolik času denně trávíš na mobilním telefonu?
- a) Méně než 1 hodinu
 - b) 2 – 3 hodiny
 - c) 4 – 5 hodin
 - d) Více než 5 hodin
 - e) Nemám mobilní telefon
9. Kolik času denně trávíš na tabletu?
- a) Méně než hodinu
 - b) 2 – 3 hodiny
 - c) 4 – 5 hodin

- d) Více než 5 hodin
 - e) Nemám tablet
10. Kolik času denně trávíš na notebooku/počítači?
- a) Méně než hodinu
 - b) 2 – 3 hodiny
 - c) 4 – 5 hodin
 - d) Více než 5 hodin
 - e) Nemám notebook/ počítač
11. Za jakým účelem nejčastěji využíváš internet?
- a) Pro zábavu (hry, sociální sítě)
 - b) Pro přípravu do školy
 - c) Čtení knih, informace o dění ve světě
 - d) Jiné
12. Připojuješ se k internetu i ve škole?
- a) Ano pravidelně
 - b) Ano někdy
 - c) Ne
13. Připojuješ se k internetu také během cestování?
- a) Ano, vždy
 - b) Ano někdy
 - c) Ne
14. Máš svůj profil na některé sociální síti?
- a) Ano
 - b) Ne
15. Které sociální sítě využíváš?
- a) Facebook
 - b) Instagram
 - c) Snapchat
 - d) Ask
 - e) Twitter
 - f) Messenger
 - g) Youtube

- h) Skype
 - i) Viber
 - j) Jiné
 - k) Nemám profil
16. V kolika letech sis zřídil/a svůj profil na některé ze sociální sítí?
- a) Než jsem nastoupil/a do školy
 - b) Během 1. nebo 2. třídy
 - c) Během 3. nebo 5. třídy
 - d) Později
 - e) Nemám profil
17. Zřídil/a sis svůj profil se souhlasem rodičů?
- a) Ano
 - b) Ne
 - c) Nemám profil
18. Vědí nyní rodiče, že máš svůj profil na některé ze sociálních sítí?
- a) Ano
 - b) Ne
 - c) Nevím
 - d) Nemám profil
19. Pokud máš profil na Facebooku, jaký je počet tvých přátel?
- a) 1-50
 - b) 50-100
 - c) 100-200
 - d) 200- více
 - e) Nemám Facebook
20. Kolik máš přátel v reálném světě?
- a) 1-5
 - b) 5-10
 - c) 10-15
 - d) 15
 - e) 20
 - f) 20- více

21. Co všechno sdílíš na svém profilu?
- a) Osobní data
 - b) Fotografie
 - c) Videá
 - d) Informace o tom, kde jsem, co dělám
 - e) Informace o rodičích
 - f) Informace o své rodině
 - g) Informace o kamarádech
 - h) Informace o škole
 - i) Jiné
 - j) Nemám profil
22. Když ti přijde SMS, podle čeho poznáš, kdo ji psal?
- a) Nevím
 - b) Podle telefonního čísla, které mám uložené
 - c) Podle informací odesílatele např. podpis
 - d) Podle textu, způsobu zvolených výrazů, pravopisu, oslovení
 - e) Nemám mobilní telefon
23. Poznáš SMS odeslanou z internetu?
- a) Ano
 - b) Ne
 - c) Nemám mobilní telefon
24. Pokud nahráváš videa, koho nahráváš?
- a) Kamarády
 - b) Sourozence
 - c) Rodiče
 - d) Učitele
 - e) Někoho jiného
 - f) Nenahrávám videa
25. Co s nahrávkou dále uděláš?
- a) Nechám si ji uloženou v mobilu
 - b) Ukážu ji někomu jinému
 - c) Vložím nahrávku na internet

- d) Jiné
 - e) Nenahrávám videa
26. Proč nahráváš jiné osoby?
- a) Z nudy
 - b) Na památku
 - c) Kvůli pomstě
 - d) Nahrávaná osoba si to přála
 - e) Jiné důvody
 - f) Nenahrávám videa
27. Jak by ses zachoval/a, kdybys zjistil/a, že někdo zveřejnil tvou fotografii nebo video na internetu?
- a) Požádal/a bych správce webu o stažení
 - b) Požádal/a bych o radu kamaráda
 - c) Požádal/a bych o radu rodiče
 - d) Požádal/a bych o radu učitele
 - e) Nevěděl/a bych si rady
 - f) Jiné
28. Seznámil tě někdo s pravidly bezpečného používání mobilního telefonu a internetu?
- a) Rodiče
 - b) Kamarádi
 - c) Učitelé a škola
 - d) TV
 - e) Časopisy
 - f) Internet
 - g) Někdo jiný
 - h) Nikdo
29. Dodržuješ zásady bezpečného internetu?
- a) Vždy
 - b) Většinou
 - c) Někdy
 - d) Vůbec ne

30. Měl/a jsi někdy zakázaný mobilní telefon?
- a) Ano
 - b) Ne
 - c) Někdy
31. Dostal/a ses někdy do některé z následujících situací?
- a) S kamarády jsem byl/a raději on-line, než abychom šli společně ven
 - b) Hádal/a jsem se s rodiči kvůli času strávenému na internetu
 - c) Zanedbávám školu kvůli internetu
 - d) Nešel (nešla) jsem na kroužek
 - e) Zapomněl/a jsem na domácí povinnosti
 - f) Jiné
 - g) Nedostal/a jsem se nikdy do některé ze situací
32. Jak jinak trávíš svůj volný čas?
- a) Sport
 - b) Knihy, divadlo, koncerty
 - c) Nicnedělání, lenošení
 - d) TV
 - e) Scházení se s kamarády venku
 - f) Pomáháním rodičům, domácí práce, starám se o mladšího sourozence”
 - g) Jiné
33. Víš, co znamená termín „kyberšikana“?
- a) Ano
 - b) Ne
 - c) Nejsem si jistý/á
34. Definice kyberšikany je?
- a) Úmyslné ubližování ostatním pomocí komunikační a informační technologie
 - b) Fyzické omezování či týrání jedince v kolektivu
 - c) Psychické ubližování, slovní urážení a pomlouvání
 - d) Nevím
35. Kde ses s termínem kyberšikana poprvé setkal/a ?
- a) Na internetu

- b) Ve škole
 - c) Doma
 - d) V médiích (TV, noviny, rádio,...)
 - e) Mám osobní zkušenost
 - f) Termín kyberšikana znám, ale nevím, kde jsem se s ním poprvé setkal/a
 - g) Nevím
 - h) Jiné
36. Mluvili s tebou rodiče na téma kyberšikana?
- a) Ano
 - b) Ne
37. Víš, jak se bránit proti kyberšikaně?
- a) Ano
 - b) Ne
 - c) Nejsem si jistý/á
38. Jsi spokojený/á s mediální výchovou ve škole?
- a) Ano, dozvěděl/a jsem se důležité informace
 - b) Ano, ale očekával/a jsem více nových informací
 - c) Ne
 - d) Byla zařazená až pozdě
 - e) Neumím posoudit
39. Máš zkušenost se šikanou?
- a) Ano
 - b) Ne
 - c) Nejsem si jistý/á
40. Myslíš, že pro oběť je kyberšikana horší a těžší než šikana?
- a) Ano
 - b) Ne
 - c) Nevím
41. Znáš někoho, kdo se stal obětí kyberšikany?
- a) Ano
 - b) Ne

- c) Nevím
42. Znáš někoho, kdo se stal obětí šikany?
- a) Ano
 - b) Ne
 - c) Nevím
43. Byl/a jsi někdy vystaven/a níže uváděnému chování prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu?
- a) Nadávání, urážení, zesměšňování
 - b) Vydírání
 - c) Nabourání do tvého profilu
 - d) Zveřejňování tvé ponižující fotografie či videa o tobě
 - e) Zastrahování nebo výhrůžka
 - f) Pomluvy
 - g) Lži
 - h) Nebyl/a jsem vystavena žádnému z uvedených chování
44. Prostřednictvím čeho se tak stalo?
- a) Sociální sítě (Facebook, Instagram, ...)
 - b) E-mail
 - c) Chat
 - d) SMS
 - e) Jiné
 - f) Nebyl/a jsem vystaven/a kyberšikaně
45. Jak dlouho toto obtěžování trvalo?
- a) Jeden den
 - b) Méně než týden
 - c) týden
 - d) Měsíc
 - e) Rok
 - f) Více než rok
 - g) Obtěžování stále trvá
 - h) Nebyl/a jsem vystaven/a kyberšikaně
46. Víš, kdo ti v kyberprostoru ubližoval?

- a) Spolužák, spolužačka
- b) Více spolužáků
- c) Někdo, koho neznám
- d) Nejlepší kamarád/ka
- e) Kamarád/ka ze školy
- f) Kamarád/ka z kroužku
- g) Kamarád/ka ze sportovního oddílu
- h) Někdo jiný
- i) Nebyl/a jsem vystaven/a kyberšikaně
- j) Nevím

47. Komu ses svěřil/ a nebo komu by ses svěřil/a, kdyby ti někdo ubližoval za pomoci mobilu nebo internetu?

- a) Rodičům
- b) Někomu z rodiny
- c) Kamarádce/ kamarádovi
- d) Třídnímu učiteli/ učitelce
- e) Jinému učiteli/ učitelce
- f) Výchovnému poradci/ metodikovi prevence
- g) Spolužákovi/ spolužačce
- h) Nikomu bych se nesvěřil

48. Jaký je tvůj názor na kyberšikanu?

- a) Je to nefér
- b) Je to normálka
- c) Dnes to dělá každý
- d) Někdy se hodí k vyřízení účtů
- e) Jsem zásadně proti kyberšikaně

49. Stal/a ses někdy svědkem kyberšikany?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nejsem si jistý/á

50. Pokud ano, uveď, kdo se stal obětí

- a) Spolužák, spolužačka

- b) Kamarád, kamarádka
- c) Učitel, učitelka
- d) Cizí osoba
- e) Jiné
- f) Nestal/a jsem se svědkem kyberšikany

Děkuji ti za vyplnění dotazníku!